

JAARPLAN 2024

NOVEMBER 2023

DE ONSCHATBARE WAARDE VAN WATER

INHOUD

JAARPLAN IN HET KORT	4
DE PROGRAMMA'S IN 2024	7
Programma 1 - Veilig leven met water	7
Programma 2 - Voldoende en gezond water	12
Programma 3 - Gezuiverd water	18
Programma 4 - Organisatie en omgeving	24
FINANCIËLE PARAGRAAF 2024	33
Inleiding	33
Uitgangspunten	33
Netto lasten	34
FTE	34
Bestedingen	35
Kostentoerekening	36
Belastingopbrengsten en tarieven	36
Belastingheffing 2024	38
Dekkingsoverzicht 2024	38
Overzicht tarieven	39
Reserves en voorzieningen	39
Financiering	40
Risicoparagraaf	42
Verbonden partijen	44
EMU-saldo (indicatief)	46
Openbaarheidsparagraaf	48
VASTSTELLEN BEGROTING 2024	51
BIJLAGEN BEGROTING 2024 - 2027	52
Bijlage 1 - Investeringsplan 2024 - 2027	52
Bijlage 2 - Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten	62
Bijlage 3 - Kostenverdeelstaat / verdeling netto lasten	63

JAARPLAN IN HET KORT

De onschatbare waarde van water

Bij de start van de nieuwe coalitie, gevormd na de verkiezingen van maart 2023, gaven we het coalitieakkoord de titel 'de waarde van water' mee. Met het Jaarplan 2024 doen we er een schepje bovenop: tijdens het maken van dit jaarplan zijn de KNMI klimaatscenario's bekend geworden. Conclusie: veilig leven met water wordt minder vanzelfsprekend. Weersextremen komen nóg vaker voor. Meer droge zomers en natte winters. En extreme omstandigheden zullen elkaar sneller gaan opvolgen. Met deze toekomstscenario's moeten we ons realiseren dat de waarde van water en het beheer ervan écht onschatbaar is. Zodat we kunnen blijven leven met water: zo veilig mogelijk, zo schoon en gezond mogelijk, zo gezuiverd mogelijk en met voldoende water in elk seizoen.

Keuzes in uitvoeringsagenda

Het dagelijks bestuur realiseert zich dat de ambities van de coalitie ver reiken; veel verder dan de duur van deze bestuursperiode. We realiseren ons dat er veel moet gebeuren en ook dat niet alles tegelijk kan. Er zullen dus keuzes gemaakt moeten worden: volgorde, planning, realisatietermijnen en de mogelijkheden van de capaciteit van de organisatie hebben scherpe aandacht nodig. Een haalbare en betaalbare uitvoeringsagenda voor de komende jaren moet het resultaat zijn van dat proces. Dat doorlopen we tot en met het voorjaar van 2024. Dit jaarplan is daarvoor een eerste opmaat. In de uitvoeringsagenda zal nadrukkelijker aandacht zijn voor de meerjarenramingen ná 2024.

De veranderende kerntaken van waterschappen

De waterschappen in ons land hebben de wettelijke taak om het oppervlaktewater in ons land te beheren en te beheersen. Zo zorgen we ervoor dat we veilig kunnen blijven leven met water en dat ons water steeds schoner en gezonder wordt. We zuiveren het afvalwater van huishoudens en bedrijven en dragen bij aan voldoende water in elk seizoen. We willen immers niet teveel en ook zeker niet te weinig water.

Dat lijkt allemaal best overzichtelijk. Toch veranderen deze taken snel:

- Het veranderende klimaat brengt een hogere zeespiegel met zich mee; plus 1 meter is inmiddels de verwachting in het jaar 2100. We moeten meer doen om veilig te kunnen blijven met water. Zo zijn er al kilometers dijk langs de Waddenkust versterkt. Dat werk gaat nog een poos door. Ook dijken en kades in het binnenland moeten aan strengere normen voldoen. We hebben een steeds grotere capaciteit nodig om meer water weg te kunnen pompen als dat nodig is.
- De kwaliteit van het oppervlaktewater moet beter voor een gezonde leefomgeving. Daar zijn in Europa vergaande afspraken over gemaakt. De opgave is groot. De maatregelen zijn complex. De kwaliteit van het water is van veel factoren afhankelijk en soms langzaam positief te beïnvloeden. Naast geduld zijn niettemin investeringen nodig om water schoner en gezonder te maken: bij het zuiveren van afvalwater; bij het gebruik van (minder) gewasbeschermings-middelen langs water, bij het natuurlijker inrichten van watergangen voor meer waterleven en biodiversiteit.
- De eisen aan gezuiverd afvalwater van huishoudens en bedrijven worden strenger. Ook daarvoor worden in Europees verband afspraken gemaakt. Microplastics, medicijnresten en andere opkomende stoffen moeten vergaand uit het afvalwater gezuiverd worden.
- We hebben te maken met steeds extremer weer. Soms valt er in korte tijd teveel regen. Soms blijft het een poos te lang droog. Om deze situaties het hoofd te bieden, moeten we enerzijds

gebieden inrichten om tijdelijk water te kunnen parkeren voordat we het geleidelijk afvoeren naar zee. Anderzijds moeten we proberen water beter vast te houden om droogte tegen te gaan.

- Ons land heeft nationaal en internationaal bindende afspraken gemaakt om klimaatdoelen te halen. Dat betekent dat we ons werk moeten aanpassen om veel minder broeikassen uit te stoten, onze eigen energie op te wekken en steeds meer grondstoffen opnieuw gaan gebruiken.

De 'klassieke' taken van het waterschap vragen dus meer inspanning om aan de wettelijke taken te kunnen blijven voldoen. Dat kost onvermijdelijk steeds meer geld.

Ambities spreiden in tijd

Ambities in het willen vergroten van biodiversiteit en de inzet op een klimaatrobuust watersysteem blijven zoveel mogelijk overeind. Als we onze opgaven goed tegen het licht houden en daar lopende initiatieven naast leggen, zien we wel mogelijkheden om plannen anders te prioriteren. Dat geeft lucht in wat we enerzijds moeten doen (door een wettelijke opgave, het nakomen van (inter) nationale afspraken of inmiddels onomkeerbare investeringen) en wat we (anders) kunnen doen.

We blijven ervan overtuigd dat omgevings- en gebiedsgerichte processen leiden tot betere gedragen plannen en niet zelden tot goede koppelkansen. Daar hebben we veel goede en aansprekende voorbeelden van gezien intussen. Het is niet voor niets dat de coalitie daar veel waarde aan hecht. Daar waar de impact op de omgeving groot is en de belangenafweging er sterk om vraagt, zullen we dat blijven doen. We willen ook onder ogen zien dat ons werk soms efficiënter en effectiever kan door processen wat kleiner te organiseren. Door anders te prioriteren en waar dat kan anders te organiseren, hopen we een haalbare uitvoeringsagenda te presenteren in het komende voorjaar. We zetten daarbij geen plannen overboord; wel in de wachtkamer.

Kostenstijging onafwendbaar

Voor dit jaarplan gaan we uit van de activiteiten in de jaarschijf 2024 (en uitloop van 2023) die in het lopende Waterbeheerprogramma zijn opgenomen. Daarmee wordt het overgrote deel van de plannen uit het coalitieakkoord volgens plan uitgevoerd. De autonome ontwikkelingen zoals rente, inflatie, oplopende materiaalprijzen en stijgende loonkosten zijn meegerekend. Een aantal extra ambities uit het coalitieakkoord is beperkt meegenomen. Het gaat dan om extra lasten die voortvloeien uit het al lopende gebiedsproces Lauwersmeer, het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de sterkere nadruk op het principe dat 'water en bodem sturend' moet zijn in bestaande en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Dat geheel leidt tot een onafwendbare stijging van de kosten van het werk aan water. In dit jaarplan stellen we een gemiddelde stijging van de waterschapslasten van 12,9% (voor een gezin met een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde van € 480.000) voor. Om de stijging van het tarief enigszins te dempen, stelt het dagelijks bestuur voor om € 2 miljoen uit de reserves te halen voor het komende jaar.

Met de grote opgaven om - tenminste - onze wettelijke taken te kunnen blijven uitvoeren, zal een verdere (forse) tariefstijging de komende jaren in de lijn der verwachting liggen.

Groningen, november 2023

Bert Wiersema, *portefeuillehouder Financiën*
Bas Tammes, *secretaris-directeur*

DE PROGRAMMA'S IN 2024

PROGRAMMA 1 - VEILIG LEVEN MET WATER

Algemeen

De gevolgen van klimaatveranderingen het hoofd bieden zodat we veilig kunnen blijven leven met water. Het kan op veel manieren. Daar hebben we aandacht voor in dit programma. Kenmerkend is dat we ons watersysteem inclusief onze keringen met een vaste cyclus toetsen. We toetsen of het systeem nu nog voldoet en beoordelen of het bestand is tegen de (klimatologische) ontwikkelingen die we op ons af zien komen. De voorbereidingen die in 2023 gestart zijn voor de nieuwe toetsrondes gaan in 2024 door. De nieuwe klimaatscenario's zijn hierbij belangrijke input. Dit zelfde geldt voor de adviezen van de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater van eind 2022 naar aanleiding van de hoogwater situatie in Limburg, met 'meerlaagse veiligheid' als belangrijke kern. We zetten in op het gesprek met onze partners over water en bodem sturend, door nu al zo ver mogelijk vooruit te kijken. Het leidt tot nieuw vast te stellen beleid.

Tegelijkertijd werken we onverkort door aan de realisatie van maatregelen als opgave uit vorige toetsrondes. Dit geldt zowel voor de primaire keringen als voor het regionaal watersysteem.

Primaire waterveiligheid

Voor primaire waterveiligheid geldt dat we een tweede toetsronde opstarten: de 12-jaarlijkse Landelijke Beoordelingsronde (LBO2). Deze wettelijk vastgelegde toetsronde loopt van 2023 - 2035. Tegelijkertijd werken we aan nadere onderzoeken en de realisatie van maatregelen als opgave uit voorgaande rondes. In het laatste geval gaat het om de versterkingsopgave Lauwersmeerdijk. Met de zorgplicht centraal, houden we continu een vinger aan de pols. De zorgplicht is de paraplu over de activiteiten voor beheer en onderhoud, de beoordeling en versterkingsopgave. Ook in 2024 blijven we kennis ontwikkelen en betrokken bij diverse onderzoeksprogramma's om ons voor te bereiden op de lange termijn. Zo kunnen we oplossingsrichtingen bieden bij de resultaten van de tweede beoordelingsronde. Het Spoorboek Brede Kustzone dat we dit jaar ontwikkelen, biedt ons de ruimte om onze ambitie voor de lange termijn te vertalen naar de inspanningen op de korte termijn.

Activiteiten in 2024

- In 2024 realiseren we het voorkeursalternatief voor de dijkverbetering Lauwersmeerdijk.
- Naast de versterkingsopgave start ook de realisatie van de drie ecologische koppelprojecten onder voorbehoud van financiering. De uitvoering van het koppelproject van de tweede toegangsweg naar de haven van Lauwersoog continueren we. Het ontwerpproces voor het overgangsgebied met inlaat op het terrein van defensie ronden we begin 2024 af.
- Vanuit de zorgplicht die we hebben voor de primaire waterkeringen, stellen we ook in 2024 de jaarlijkse veiligheidsrapportage op over de staat van de keringen en de vorderingen van eventuele versterkingswerken.
- Als onderdeel van die zorgplicht zijn we in 2023 gestart met het verwerken van de gegevens van dijktraject 6-6 (grofweg vanaf Lauwersmeerdijk tot Eemshavencomplex). In eerste instantie gaat het om een pilot van 2 km waarna de rest van het traject volgt in de periode tot en met 2025. Deze gegevens hebben we verzameld in het kader van de eerste landelijke beoordeling van

de primaire keringen (LBO1). We slaan de gegevens in 3D op, uniform met de gegevens van de andere twee dijktrajecten. De gegevens dienen als basis voor het beheerregister en LBO2.

- Uit de LBO1 is naar voren gekomen dat in sommige dijkvakken nader (geotechnisch) onderzoek noodzakelijk is. Ook vraagt de asfaltbekleding specifieke aandacht gelet op de leeftijd hiervan. Deze onderzoeken combineren we waar mogelijk met de inspanningen ten behoeve van LBO2.
- In 2024 starten we met de LBO2. Uiterlijk eind 2024 dienen we de planning in bij de Inspectie Leefomgeving en Transport. Dit is conform het 'draaiboek LBO2' die de minister heeft vastgesteld.
- Het project meerjarige veldmeting Eems-Dollard zetten we in 2024 voort. Hiervoor is meetapparatuur aangebracht in en voor de kering ten westen van de Eemshaven en ter hoogte van het dijktraject van de Dubbele Dijk. In 2024 wordt onderzocht in hoeverre het mogelijk is om de scheepsradarpost Eemshaven te benutten voor het registreren van de golfbeweging vanuit de Waddenzee richting de Eems-Dollard.
- Er zijn veldonderzoek en metingen in 2023 gedaan naar karakteristieken van klei. Die bepalen mogelijk mede de erosiebestendigheid in dijken. Dit geheel leidt in 2024 tot conclusies. Enerzijds over de sterkte van de kleikern die in de buitenste kering van de Dubbele Dijk bij Bierum/Hoogwatum ligt. Anderzijds welke karakteristieken van klei, die in het veld meetbaar zijn, het meest bepalend zijn voor de erosiebestendigheid en met welke methode dat dan bepaald kan worden in de vooronderzoeksfase voor dijkverbeteringsprojecten.
- In 2024 begint de volgende fase van het in 2023 gestarte project 'Meegroeidijk'. De waterschappen Rijnland en Brabantse Delta voeren ook experimenten uit met andere omstandigheden dan de pilot bij Noorderzijlvest. Daarmee zijn de verschillende condities van dijken qua zout/zoet, zee/rivier, veel en weinig organische stof en bodemdaling gedekt. Conclusies over de toepasbaarheid van het concept 'Meegroeidijk' kunnen zo generiek voor alle Nederlandse dijken gelden. Het project 'Dijken en Natuur- een symbiose' zal in 2024 handreikingen geven, die zachte oplossingen van dijkverbetering in en naast natuurgebieden bevorderen.
- Aangezien de provincie Groningen in 2024 vergevorderd zal zijn met de aanleg van de getijdenduiker bij de Dubbele Dijk, zal het waterschap voorbereidingen treffen zodat de ingebruikname binnen de beheerroutine van het waterschap past. Voor verwachte hoog water situaties wordt het ingepast in de Regeling Hoogwater op Zee van Noorderzijlvest.

Activiteiten na 2024

- De realisatie van de versterkingsopgave Lauwersmeerdijk en de bijbehorende koppelkansen loopt door tot en met 2026.
- Alle kennisontwikkeling en onderzoeken voor de komende landelijke beoordelingsronde 2023 - 2035, maar ook voor daarna, zijn veelal méérjarig en zullen dus ook na 2023 voortgezet worden. Deze activiteiten zijn opgenomen in het 'uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid'.
- We zetten de meerjarige veldmeting voort tot uiterlijk 2030. De totale looptijd van dit project is twaalf jaar. Ook de monitoring om schade als gevolg van aardbevingen waar te nemen loopt tot die tijd door.
- De Ketenganalyse Waterveiligheid heeft geresulteerd in de beleidskeuze om dagelijkse werkzaamheden (basiseisen Zorgplicht), de wettelijke beoordeling en dijkversterkingsprojecten samen te brengen onder de noemer 'Zorgplicht Centraal'. Wil dit kunnen slagen dan is een goede onderlinge samenwerking en afstemming nodig van de verschillende disciplines en teams.

Het biedt kansen in het maken van afwegingen voor beheer en onderhoud. Ook vergemakkelijkt het projecten zoals de Wettelijke Beoordeling (dat zijn de instrumenten waarmee de landelijke beoordeling wordt uitgevoerd).

- Naar verwachting ronden we het genoemde erosieonderzoek af in 2024. Daarnaast zal de verdere inrichting en exploitatie van de Dubbele Dijk-gebied komende 3 à 4 jaar nauwe betrokkenheid van het waterschap blijven vragen. Als demonstratieproject in het HWBP-programma is het beheer en gebruik van de Dubbele Dijk onderdeel van deze pilot.
- Alle thema's die opgenomen zijn in het 'uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid' zullen eveneens na 2024 verder uitgediept worden. Dit levert input voor de agenda voor het Waddengebied (opstellen van integrale kustvisies) en de herijking van de waterveiligheidsstrategie van het Waddengebied (Deltaprogramma).
- De integrale kustvisies stellen de provincies op, in nauwe samenwerking met de waterschappen. De waterschappen zullen een transitie pad klimaatadaptatie ten aanzien van de waterveiligheid opstellen, in nauwe samenwerking met de provincies. Beide zullen in 2024 leiden tot een conceptvoorstel passend binnen de agenda voor het Waddengebied 2050 en de herijking van de waterveiligheidsstrategie in het Waddengebied.
- Ook aan andere trajecten die in het Waddengebied spelen, geeft Noorderzijlvest input. Bijvoorbeeld het Beleidskader Natuur dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit opstelt, en onderzoeken naar kwelderbeheer en geomorfologische veranderingen door klimaatverandering. Hierin werken we samen met universiteiten, Rijkswaterstaat en andere waterschappen.

Regionale waterveiligheid

Ook voor regionale waterveiligheid gaan we verder met de voorbereidingen van de toetsrondes van het regionaal watersysteem. Het betreft de derde toetsronde van de regionale keringen en de tweede toetsing aan de normen voor wateroverlast. In het gebiedsproces Lauwersmeergebied komen verschillende opgaven van ons en van onze partners bij elkaar. Het biedt kansen om voortvarend en integraal te werken aan de opgave om ook in de toekomst de afvoercapaciteit te waarborgen richting zee. Tegelijkertijd werken we aan de realisatie van maatregelen als opgave uit de vorige rondes. Met name aan de grote watersysteem maatregelen, onderdeel van het Droge Voeten 2050 maatregelen pakket, werken we voortvarend door. Het gaat om 'Optimalisatie Onlanden', 'Waterbergingsgebied Dwarsdiep' en 'Nieuwe Waterwerken Zoutkamp'.

We werken in het gebiedsproces Lauwersmeer integraal aan onze opgaven voor de Kaderrichtlijn Water, maar ook voor veiligheid op termijn. De middelen vanuit Programmatische Aanpak Grotere Wateren (PAGW) bieden kansen om een plus te zetten op de biodiversiteit. De eerste stap is dat we het meetnet om de zoet-zout dynamiek in het Lauwersmeer te kunnen monitoren, implementeren. Welke rol het waterschap binnen het PAGW wil en kan gaan spelen, hangt af van de ambitie die het bestuur hier in nastreeft. Een leidende rol zal meer van het waterschap vragen op het personele en financiële vlak, dan alleen betrokken zijn als deelnemer.

De adviezen van de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater leiden tot de aanbeveling om bovenregionale stresstesten uit te voeren onder regie van de provincies. Dit gaat de nodige inspanningen vragen van de waterschappen. Daarbij zoeken we de samenhang met ons werk voor de komende toetsrondes van ons regionaal watersysteem. Belangrijk aandachtspunt is hoe we om willen gaan met de nodige bever-preventie maatregelen.

Activiteiten in 2024

- In 2024 zetten we de nodige grondverwerving voor het project 'Waterbergingsgebied Dwarsdiep' voort, net als de verdere planuitwerking. In 2024 wordt het schetsontwerp verder gebracht naar een definitief ontwerp.
- De milieueffectrapportage voor 'Optimalisatie Onlanden' wordt in 2024 opgeleverd. Het projectbesluit wordt naar verwachting in 2024 vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe, als bevoegd gezag.
- In 2024 continueren we de realisatie van het project 'De Nieuwe Waterwerken Zoutkamp'. Dit project omvat zowel de 'Uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' inclusief 'Compartimentering Schouwerzijl' als 'De restauratie van de Hunsingosluis'.
- We combineren de opgave voortkomend uit de tweede toetsronde regionale kering met de baggeropgave. In 2024 werken aan de opgaven in en langs Enumatilster Matsloot, de Munnikesloot en de Zuidwending tussen De Poffert en het Aduarderdiep. Voor deze werkzaamheden is een rijksbijdrage beschikbaar gesteld in de vorm van subsidie vanuit de impulsregeling klimaatadaptatie.
- We continueren de voorbereidingen voor komende toetsrondes van ons regionaal watersysteem. Om die reden werken we ook aan een geactualiseerd waterkeringbeheerplan.
- In de komende jaren bouwen we het muskusrattenbeheer verder af, zoals is afgesproken met de landelijke strategie 'bestrijden tot aan de landgrens'.
- We geven vervolg aan het grootschalig onderhoud van de R.J. Cleveringsluizen. We renoveren de geleiding van de hefdeuren en vervangen de besturingskasten.
- De uitvoering van de elektrificatie en renovatie van het gemaal de Drie Delfzijlen zal in 2024 starten. Begin 2024 wordt duidelijk of het ontwerp van het bouwteam past binnen het taakstellend budget. In het jaarplan houden we rekening met een aanvullend krediet, voor het geval de opgave niet past binnen het taakstellend budget.
- We werken verder in het gebiedsproces Lauwersmeer. De belangrijkste inspanning in 2024 is om het meetnet te implementeren, waarmee we de zoet-zout dynamiek in het Lauwersmeer kunnen monitoren.

Activiteiten na 2024

- Over een lengte van circa 500 meter langs het Eemskanaal ter hoogte van de Praxis, zijn de werkzaamheden voor het versterken en verhogen van keringen opgeschort. De gemeente Groningen neemt de werkzaamheden mee in haar plannen voor de ontwikkeling van toekomstige woongebieden rondom het Praxis terrein. Op zijn vroegst start dit in 2024. Dit is afgestemd met de provincie, als toezichthouder.
- We zetten de renovatie van de geleiding van de hefdeuren in de laatste, twaalfde spuikoker voort. Naar verwachting wordt het algemeen bestuur in 2024 gevraagd aanvullend krediet beschikbaar te stellen in verband met stijging van de indexaties en de prognose.
- De werkzaamheden voor de elektrificatie en renovatie van het gemaal Drie Delfzijlen ronden we na verwachting in 2025 af.
- Ook na 2024 werken we aan 'Waterbergingsgebied Dwarsdiep'. Gezien de huidige snelheid van grondverwerving is de einddatum van realisatie minimaal 2025.
- In 2025 starten de voorbereidingen voor de uitvoering van de maatregel 'Optimalisatie Onlanden'.
- De verwachting is dat we het project 'De Nieuwe Waterwerken Zoutkamp' medio 2026 opleveren.

Netto lasten programma 'Veilig leven met water'

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma 'Veilig leven met water' weergegeven.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2022	3.525	1.494	6.893	11.912	673	11.239
Jaarplan 2023	4.047	1.132	6.834	12.014	533	11.480
Jaarplan 2024	4.670	1.201	7.394	13.266	587	12.678
2025	4.901	1.270	7.771	13.942	585	13.356
2026	5.142	1.342	7.876	14.360	621	13.740
2027	5.339	1.394	7.696	14.429	649	13.780

De totale netto lasten in het Jaarplan 2024 zijn € 12,7 miljoen en zijn € 1,2 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn:

- Hogere personeelskosten € 0,6 miljoen met name door CAO stijging.
- Hogere kosten Goederen & Diensten € 0,1 miljoen voornamelijk door inflatie.
- Hogere kapitaallasten € 0,6 miljoen door hogere toegerekende rentelasten.
- De baten zijn € 0,1 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023.

Zie voor een nadere toelichting de financiële paragraaf 2024.

Investeringsuitgaven programma 'Veilig leven met water'

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma 'Veilig leven met water' weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen inclusief uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2022	14.588	9.015	5.573
Jaarplan 2023	20.950	14.645	6.305
Jaarplan 2024	51.079	31.942	19.137
2025	51.918	40.727	11.191
2026	36.809	40.992	-4.183
2027	17.473	33.099	-15.626

De toename in bruto bestedingen van programma 1 wordt voornamelijk verklaard door het project Lauwersmeerdijk € 40,0 miljoen en ecologische koppelpoorten € 6,0 miljoen.

Hoog Water Beschermings Programma (HWBP) projecten worden voor 90% gedekt uit HWBP gelden. De nieuwe programmering van het HWBP sluit beter aan bij de uit te geven middelen dan in het Jaarplan 2023 was voorzien. Rekening houdend met de begrote indexering draagt het HWBP € 120 miljoen bij aan deze dijkversterking. Onze eigen bijdrage wordt begroot op € 13,4 miljoen. Van de € 120 miljoen wordt over de jaren 2023 - 2027 € 113 miljoen uitgekeerd. Vooralsnog staat de uitbetaling van de resterende € 7 miljoen gepland voor 2035. Wij spannen ons in om ook deze laatste € 7 miljoen te laten uitkeren binnen de uitvoeringsplanning (2023 - 2027) van het waterschap. Vanwege de betalingssystematiek van het HWBP lopen de begrote middelen en de subsidieverlening rondom dit project niet parallel aan elkaar. Hierdoor laten de cijfers 'bijdragen derden' een vertekend beeld zien.

Zie bijlagen begroting 2024 - 2027 voor een nadere onderbouwing.

PROGRAMMA 2 - VOLDOENDE EN GEZOND WATER

Algemeen

We zien dat onze opgaven binnen het programma Voldoende en gezond water steeds urgenter worden. Klimaatgevolgen hebben steeds meer impact, zowel droogte als overvloedige neerslag. Waterkwaliteit is een maatschappelijk vraagstuk geworden. Partijen zijn inmiddels begonnen om dit juridisch af te dwingen. Dit kan potentieel vergaande gevolgen hebben voor zowel ons, als voor ons waterschap als voor alle gebruikers van het watersysteem.

Dit vraagt van ons om door te zetten om het principe Water en Bodem Sturend verder te operationaliseren en toe te passen. Het vraagt ook van ons om werk te maken van onze eigen transitie van kampioen water afvoeren naar tegelijk óók kampioen water vasthouden worden. En het vraagt om gefocust door te werken aan onze waterkwaliteitsopgaven waar het moet en kansen pakken om méér te bereiken waar het kan. Water en Bodem Sturend wordt conform het jaarplan invulling aan gegeven. Het principe leent zich goed om als waterschap een grotere, voorttrekkende, rol in te nemen. Dit is een ambitiekeuze van het bestuur. Hier is in dit jaarplan voorsnog geen rekening mee gehouden. De ambitie van het bestuur hierin wordt in het eerste kwartaal van 2024 besproken als onderdeel van de door de coalitie gevraagde uitvoeringstoets.

Conform het Waterbeheerprogramma wordt accent gezet op het beter vasthouden van water voor perioden van droogte, op de urgentie van de verbetering van waterkwaliteit in het kader van de Kaderrichtlijn Water en het versterken van de biodiversiteit. Waar we in het vorige jaarplan verwachtten dat het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) positieve impact zou hebben op onze opgaven en de realisatie hiervan, is dat hele programma door de Provinciale Statenverkiezingen en de demissionaire status van het kabinet onzeker geworden. Binnen al deze drie opgaven bevinden zich onzekerheden en vraagt het inzet van personeel en financiële middelen waarvoor nu geen ruimte is. De ambitie van het bestuur hierin wordt in het eerste kwartaal van 2024 besproken als onderdeel van de door de coalitie gevraagde uitvoeringstoets.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Voor Drenthe is de situatie voor het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG) voorsnog ongewis. Dit maakt dat we voor het Jaarplan 2024 geen reserveringen voor personele inzet en eventuele andere financiële kosten kunnen begroten, anders dan de al lopende inzet van onze coördinator voor het NPLG. Mochten ontwikkelingen in het komende jaar versnellen, dan zal een aanvullend gesprek met het bestuur over inzet en budget plaats moeten vinden, zodat hierover een besluit genomen kan worden. Mogelijk kan dit in het eerste kwartaal van 2024 en kan de bespreking hiervan gekoppeld worden aan de door de coalitie gevraagde uitvoeringstoets.

Het opstellen van een visie op een toekomst- en klimaatbestendig Eelder- en Peizerdiep, dat in het kader van de optimalisatie van De Onlanden met partners is afgesproken, loopt en blijft uitgevoerd worden.

Voor het Gronings Programma Landelijk Gebied (GPLG) heeft de provincie het waterschap gevraagd om actief in de deelgebieden deel te nemen. Onze inzet is om dit in te vullen met medewerkers uit het gebiedsteam in oprichting. De gesprekken over de precieze invulling van de taken voor dit team lopen nog. Ook of de taken voor het GPLG hierin kunnen passen. Het eventueel moeten bijschakelen hierop vraagt extra inzet van personeel en financiën. Voor nu is er geen ruimte en kan er geen

uitvoering aan worden gegeven. Dit onderwerp wordt meegenomen in de ambitiebepaling van het bestuur, dat in het eerste kwartaal van 2024 wordt besproken als onderdeel van de door de coalitie gevraagde uitvoeringstoets.

Biodiversiteit

De zorg voor een verbeterde biodiversiteit geven we vorm conform de in 2021 vastgestelde visie op biodiversiteit. Dit houdt in dat we in onze dagelijkse onderhoudswerkzaamheden, onze planvorming en projecten het belang onderschrijven en het verbeteren van biodiversiteit als 'meelifter' op andere opgaven steeds meer een plek geven. Hierbij zijn Kaderrichtlijn Water-maatregelen in hun algemeenheid bevorderend voor de biodiversiteit. Specifiek de aanleg van natuurvriendelijke oevers en het realiseren van leefgebied in onze wateren voor flora en fauna. Daarnaast voeren we verkenningen uit naar hoe biodiversiteit meer ontwikkeld kan worden met als doel dit als vast onderdeel te implementeren in ons werk. Een recent voorbeeld is het toepassen van sedum op de harde kering nabij gemaal De Drie Delfzijlen. Ook kijken we naar hoe op het terrein van rioolwaterzuivering Garmerwolde het maaibeheer ruimte kan gaan geven voor de ontwikkeling van biodiversiteit. En is recent de directe omgeving van het hoofdkantoor natuurlijker ingericht op verzoek van het algemeen bestuur. Aandacht voor het verbeteren van de biodiversiteit vragen we ook in de plannen en projecten van derden waar we mee samenwerken en bij betrokken zijn.

In het coalitieakkoord 2023 - 2027 worden deels activiteiten gevraagd waar al vorm aan wordt gegeven, deels waarvoor dit nog niet het geval is. In de uitvoeringstoets zal meer in detail bepaald worden welke activiteiten opgenomen worden en of hier een implementatieplan voor opgesteld gaat worden.

Kader Richtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water is bedoeld om het oppervlaktewater schoner en gezonder te krijgen. Het einddoel van de Kaderrichtlijn Water is dat in 2027 alle maatregelen zijn genomen om dat mogelijk te maken. Eind 2023 is de hoofdlijn van de Kaderrichtlijn Water programmering en bijhorende financiering gepresenteerd in het algemeen bestuur. Voor een belangrijk deel van de maatregelen moet nog planvorming worden doorlopen, voordat geheel duidelijk is wat de kosten van deze maatregelen zijn. Dit, samen met autonome factoren op het vlak van de economie, kan leiden tot hogere investeringsramingen dan nu voorzien. Deze onzekerheid maakt dat het onduidelijk is of de huidige opgevoerde investeringen voldoende zullen zijn. Ook de beschikbare capaciteit vormt een risico voor het tijdig uitvoeren van de maatregelen. Alle onzekerheden gelden voor dit jaarplan en naar verwachting ook voor de daaropvolgende.

Robuust watersysteem

Water en Bodem Sturend krijgt als sturend principe steeds meer gewicht. Door het in ons werk, in ons beleid en in onze stellingname in de samenwerking met mede-overheden consequent te hanteren maken we het watersysteem robuuster en klimaatbestendiger. Daarnaast gaan we door met het versterken van ons beheer en onderhoud conform de principes van assetmanagement. Zo brengen en houden we het watersysteem en kunstwerken in een veilige en doelmatige toestand.

Activiteiten in 2024

- We geven verder handen en voeten aan het uitgangspunt Water en Bodem Sturend. We doen dat praktisch door onze inbreng in het NPLG, het Regionaal Waterprogramma van de provincie Groningen en in provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies, in gebiedsprocessen en in ons eigen beleid, regelgeving en planvorming.
- We starten met het bepalen van de impact van de Klimaatscenario's 2023 op het watersysteembeheer. Daarbij kijken we integraal naar waterkwantiteit (beschikbaarheid én overlast) en waterkwaliteit.
- We werken verder aan de optimalisatie van de Onlanden.
- We werken met onze partners aan het vervolg van de regionale veenweidestrategie.
- We stellen beleid op met betrekking tot onderhoudspaden.
- We voeren het bruggenprogramma uit.
- We realiseren het baggerprogramma.
- We voeren het programma Oeververdedigingen uit.
- We voeren het programma Groot onderhoud Watersysteem en Waterveiligheid uit.
- We ronden het uitvoeringsprogramma bodemdalingsspeilbesluiten af. We starten met het opstellen van een nieuw programma.
- De Legger voor oeververdedigingswerken wordt verder geactualiseerd.
- We gaan verder met de planuitwerking en voorbereiding van de optimalisatie van de werkplaatsen Onderdendam en Leek.
- We investeren op basis van energiescans in verduurzaming van onze gebouwen. Zo willen we de exploitatiekosten verlagen en gebruik maken van subsidiekansen.

Activiteiten na 2024

- Het bruggenprogramma loopt door tot 2028. Daarna volstaat de assetmanagement-methodiek voor bruggen en gaan we over op regulier beheer en onderhoud.
- De verkenning naar de toekomst van de werkplaatsen in Leek en Onderdendam zal mogelijk leiden tot investeringen op middellange termijn.

Voldoende zoet water

Niet teveel en niet te weinig. Dat is de balans die we nastreven als waterkwantiteitsbeheerder. De balans daarin is echter aan het veranderen als gevolg van klimaatverandering. Droogte én wateroverlast zijn de gevolgen. Deze omslag is al gestart. Dat vraagt ook beleidsmatige doorwerking om heldere standpunten te kunnen communiceren naar onze partners en om houvast te geven voor ons eigen beheer en voor team Vergunning & Handhaving. Als grondslag voor beleid investeren we in kennis door zelf onderzoek uit te voeren of te participeren in onderzoek van anderen. Een belangrijke randvoorwaarde voor dit alles is de verdere ontwikkeling van onze informatiehuishouding.

Activiteiten in 2024

- Fase 1 uitvoeren van het proces om te komen tot zoetwaterstrategie. Dit zal leiden tot een samenhangend onderzoeksprogramma en kadering op onderliggende thema's als verzilting, water aanvoeren en water vasthouden.
- We gaan verder met evaluatie en optimalisatie van het bestaande zoetwaterplan, onder meer op basis van de uitkomsten van de zoetwaterstrategie.
- Blue Transition: Interregionaal onderzoek (2022 - 2026) naar mogelijkheden om water vast te houden in en rondom landbouwpercelen op zand en klei.
- We werken uit wat de wens om meer water vast te houden betekent, om beleid en regels in lijn te brengen met onze visie.
- In het vraagstuk over de aanpak van verzilting zetten we de volgende onderzoeksprojecten voort:
 - Freshem: Project dat met een helikopter door elektromagnetische metingen de zoet-zoutovergangen en kleilagen in de ondergrond in beeld brengt.
 - Zoet op Zout Lauwersmeer, een Deltaplan Agrarisch Waterbeheer project dat loopt van 2022 - 2027.
 - Agricoast: Onderzoek van TU Delft dat zich richt op het vergroten van zoetwaterbeschikbaarheid door innovatie.
 - Boeren meten water: waterkwaliteitsmonitoring door agrariërs in het Lauwersmeergebied
- We gaan verder met de samenwerking in het IJsselmeergebied.
- Met het Deltaprogramma IJsselmeergebied werken we samen aan een waterrobuuste, klimaatbestendige IJsselmeerregio. Het IJsselmeer is voor Noorderzijlvest in perioden van neerslagtekort de belangrijkste bron van zoet water.

Activiteiten na 2024

- Verder uitwerken van de zoetwaterstrategie.
- We participeren in initiatieven van drinkwaterbedrijven en provincies rondom de strategische grondwatervoorraden en brengen onze kennis in. Hierbij moet het waterschap nog sterker de eigen rol en belang bepalen.
- We werken, op basis van de klimaatscenario's 2023, een integrale toekomstvisie voor het Lauwersmeer als bergboezem uit. Onderdeel van deze visie is ook het in de toekomst waarborgen en veilig stellen van de waterafvoer via het Lauwersmeer richting zee.

Schoon en gezond water

Waterkwaliteit en biodiversiteit blijven steeds meer maatschappelijke zorg en aandacht genereren. Hier ligt een grote opgave. Het zwaartepunt ligt bij de realisatie van de Kaderrichtlijn Water. In 2024 zal de uitvoering van maatregelen een flinke impuls krijgen conform het programmavoorstel en financiering voor de aanpak van de Kaderrichtlijn Water zoals dat eind 2023 met het algemeen bestuur is besproken. In de gebiedsprocessen Zuidelijk Westerkwartier en Paterswoldsemeer zijn veel projecten in uitvoering. In de Kop van Drenthe en het Lauwersmeer ligt het zwaartepunt bij de planvorming. Naast focus op realisatie, vestigen we onze aandacht ook meer op verantwoording en evaluatie met het oog op de Kaderrichtlijn Water tussenevaluatie 2024 en de eindverantwoording 2027. Een onzekere factor is het NPLG vanwege de provinciale statenverkiezing en door de val van het kabinet. Vooralsnog gaat Groningen volop door, zodat hier kansen liggen om opgaven te stapelen. De situatie in Drenthe is op dit moment nog ongewis.

Activiteiten in 2024

- We gaan in 2024 door met de samenwerking met de provincies in het kader van het NPLG.
- We voeren het uitvoeringsprogramma Kaderrichtlijn Water uit.
- Gebiedsproces Lauwersmeer (in samenhang met de Nieuwe Waterwerken Zoutkamp en Dijkverbetering voorbereiden Kaderrichtlijn Water maatregelen).
- Gebiedsproces Paterswoldsemeer (realisatiefase Kaderrichtlijn Water maatregelen).
- Zuidelijk Westerkwartier (verdere voorbereiding herinrichting Dwarsdiep inclusief Kaderrichtlijn Water maatregelen).
- Kaderrichtlijn Water maatregelen uit de Gebiedsaanpak Kop van Drenthe (van gezamenlijke visie naar programma en realisatie Kaderrichtlijn Water maatregelen t.b.v. water vasthouden, systeemherstel in het Eelder- en Peizerdiepsysteem).
- We gaan door met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer als subsidie-instrument om de waterkwaliteit te verbeteren en als manier van samenwerken met de agrarische sector. Centraal instrument hierbij zijn de Bedrijfs-bodem en waterplannen.
- We gaan door met de inzet op Gebiedsgericht Handhaven ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water.
- We actualiseren bestaande vergunningen door ze te toetsen aan de Kaderrichtlijn Water.
- We werken verder aan de landelijke Kaderrichtlijn Water tussenevaluatie en de voorbereiding van de eindbeoordeling 2027.
- We pakken knelpunten in de vismigratie aan en blijven deelnemen aan het programma vissen voor verbinding.
- We werken verder aan de implementatie van onze biodiversiteitsstrategie.
- We bepalen de betekenis van de nieuwe Europese lozingseisen stedelijk afvalwater (programma Gezuiverd Water) voor ons waterkwaliteitsbeheer.

Activiteiten na 2024

- Uitvoering Kaderrichtlijn Water uitvoeringsprogramma tot en met 2027.
- Voorbereiding eindbeoordeling Kaderrichtlijn Water 2027.
- Bepalen van beleid ten aanzien van de categorie 'overige wateren'. Vragen die we hierin moeten beantwoorden zijn: Welke wateren zijn dat precies? Welke verantwoordelijkheden hebben we? En wat is onze ambitie. Het stedelijk water hoort ook bij deze categorie.

Genieten van water

We zijn trots op het landschap in ons werkgebied en op de rol die het water daar in al zijn verschijningsvormen in speelt: het gaat niet alleen om het water zelf: ook bruggen, kades, gemalen en historische waterstaatkundige bouwwerken dragen daaraan bij. Wij zorgen ervoor dat onze cultuurhistorische monumenten zichtbaar en levend worden gehouden. En ook door het beleven van water te stimuleren door recreatie mogelijk te maken, vaarwegen op orde te houden en de ruimtelijke kwaliteit te versterken met onze projecten.

Activiteiten in 2024

- We gaan nieuw beleid voor vaarwegen vaststellen en daarna vertalen naar beheer. Dit brengt ook met zich mee dat we invulling geven aan beheerverantwoordelijkheden in het vaarwegbeheer en nautisch beheer die we niet eerder hebben belegd.
- We actualiseren ons beleid op recreatief medegebruik.
- We beginnen met de uitvoering van het meerjarenonderhoudsplan cultuurhistorische objecten. Dit leidt tot de aanvraag van middelen voor zowel investeringen als exploitatie ter voorbereiding op de uitvoering van het meerjarenonderhoudsplan.

Netto lasten programma 'Voldoende en gezond water'

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma 'Voldoende en gezond water' weergegeven.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2022	8.442	11.390	8.372	28.205	3.559	24.645
Jaarplan 2023	9.651	10.978	8.987	29.616	3.077	26.539
Jaarplan 2024	11.136	12.583	10.109	33.828	4.638	29.190
2025	11.688	13.237	12.863	37.787	4.998	32.790
2026	12.261	14.011	15.273	41.546	4.801	36.745
2027	12.732	14.671	19.604	47.006	2.461	44.545

De totale netto lasten in het Jaarplan 2024 zijn € 29,2 miljoen en zijn € 2,7 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn:

- Hogere personeelskosten € 1,5 miljoen met name door CAO stijging en uitbreiding bezetting.
- Hogere kosten Goederen & Diensten € 1,6 miljoen voornamelijk door inflatie en hogere kosten energie(belasting).
- Hogere kapitaallasten € 1,1 miljoen door hogere toegerekende rentelasten.
- Hogere baten € 1,5 miljoen met name als gevolg van meer doorberekende uren aan projecten.

Zie voor een nadere toelichting de financiële paragraaf 2024.

Investeringsuitgaven programma 'Voldoende en gezond water'

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma 'Voldoende en gezond water' weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen inclusief uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2022	23.496	5.302	18.194
Jaarplan 2023	30.461	6.640	23.821
Jaarplan 2024	55.201	8.681	46.520
2025	56.348	10.532	45.815
2026	36.012	4.637	31.375
2027	12.582	-	12.582

De toename in bruto bestedingen van programma 2 wordt voornamelijk verklaard door het project Nieuwe Waterwerken Zoutkamp € 14,5 miljoen, Zuidelijk Westerkwartier projecten € 8,1 miljoen en de Paterswoldsemeer projecten € 4,4 miljoen.

Zie bijlagen begroting 2024 - 2027 voor een nadere onderbouwing.

PROGRAMMA 3 - GEZUIVERD WATER

Algemeen

We nemen gebiedsgericht regie over gezuiverd water door samen met partners te werken aan duurzame, toekomstgerichte, doelmatige en betaalbare waterketen. Dit streefdoel staat verwoord in de doelenboom van Gezuiverd water. Dat doen we grotendeels door intensieve samenwerking in de waterketen en de routekaarttrajecten. Met gemeenten en drinkwaterbedrijf Groningen vormen we de samenwerking in de waterketen en werken we de komende jaren aan routekaarten van onze zuiveringskringen. In zo'n routekaarttraject worden gezamenlijk onze opgaven uitgewerkt tot maatregelen. Maatregelen die ons in staat stellen om ons werk toekomstgericht uit te voeren en die onderdeel zijn van de Kaderrichtlijn Water maatregelen om te komen tot een betere waterkwaliteit. We verbinden dat wat we nu moeten doen met wat we in de toekomst willen bereiken.

We werken aan hergebruik van het gezuiverde water als grondstof of als proceswater voor de industrie en aan de mogelijkheden om waardevolle grondstoffen te oogsten tijdens het zuiveringsproces. We borgen de continuïteit van het zuiveringsproces. Daarvoor brengen en houden we onze assets via assetmanagement op orde.

Voor dit programma richten we ons, naast onze geplande werkzaamheden, op studies en onderzoeken die voortkomen uit de routekaarttrajecten. Dat ondersteunen we met digitalisering. Het gaat dan om:

- In 2024 werken we aan het verder inzichtelijk maken van onze prestaties van de processen uit de afvalwaterketen t.b.v. de routekaarten en het landelijke programma afvalwaterprognoses. Dit biedt input voor de verdere uitwerking van de routekaarten enerzijds en het continu verbeteren en bijsturen op het zuiveringsproces anderzijds. De planning daarvan wordt onderdeel van de routekaarten.
- Het geven van verdere invulling aan bedrijfs- en informatiearchitectuur van de uitgebreide afvalwaterketen (incl. riolering en grondstoffen- en energiefabriek). Dit gebruiken we als blauwdruk voor de realisatie van de routekaarten.

Ontwikkelingen rondom energie en grondstoffen uit afvalwater en waterhergebruik

- De industrie in de Eemshaven groeit en de vraag naar industriewater neemt naar verwachting op korte termijn toe. In 2023 is Noorderzijvest door North Water (B.V van Waterbedrijf Groningen en Evides) formeel benaderd met de vraag of zij gebruik mogen maken van het effluent van de rioolwaterzuivering Garmerwolde als bron voor industriewaterlevering voor de Eemshaven en Delfzijl. Deze ontwikkeling sluit aan op een toekomstgerichte ontwikkeling van de industrie in de Groningse havens en de zoetwaterbeschikbaarheid voor de industrie op lange termijn. Nog in 2023 werken we de voorwaarden voor levering uit. Een belangrijk onderwerp daarin is de combinatie tussen verwijdering van geneesmiddelen en andere microverontreinigingen en de verdere zuivering naar industriewaterkwaliteit. Dit wordt in 2024 getest in het gezamenlijke project REGAIN.
- In de Reitdiepbuurt staan circa 160 woningen die zijn uitgevoerd met een gescheiden sanitatie (vacuümtoilet en een natuurlijke grijswaterbehandeling). Daar heeft het waterschap aan bijgedragen. Het zwartwater bevat geconcentreerd afvalwater waar waardevolle nutriënten (stikstof en fosfaat) in zitten. Dit zwartwater wordt nu nog in de gisting op de rioolwaterzuivering Garmerwolde behandeld. Er zijn andere, slimmere/duurzamere wegen voor benutting van deze zwartwaterstroom. In samenwerking met de gemeente Groningen, Wetsus, Agricycle en Hogeschool Van Hall Larenstein oriënteren we ons op de mogelijkheden voor een pilot gericht op het terugwinnen van nutriënten uit zwartwater.

- Eind 2023 besluit het bestuur over de koers voor de grondstof winning Kaamera uit het Nereda slib. Bij een positief besluit vindt de uitwerking in 2024 plaats.
- We zien de interesse van derden voor 'onze' energie toenemen. Dit gaat vooral om groen gas, en ook om thermische energie uit afvalwater (TEA) en thermische energie uit oppervlaktewater (TEO).
- Er is steeds meer aandacht én handelingsperspectief voor het voorkomen of verminderen van de uitstoot van broeikasgassen vanaf de rioolwaterzuiveringen vooral methaan en lachgas.

Inzameling en transport

Met de gemeenten en drinkwaterbedrijven in ons werkgebied werken we samen in de waterketen om kosten te besparen, de kwaliteit te verbeteren en de kwetsbaarheid te verminderen. De gemeente levert via het eigen rioolstelsel het ingezamelde afvalwater af bij een gemaal van het waterschap. Het waterschap transporteert het door de gemeente ingezamelde afvalwater naar één van de zuiveringsinstallaties.

Activiteiten in 2024

- De nieuwe persleiding tussen de locaties Marum, Zuidhorn en Gaarkeuken is in 2022 aanbesteed. De aanleg van deze persleiding is in 2023 gestart en wordt in 2024 gecontinueerd. Oplevering staat gepland in 2025.
- Het akkoord over de samenwerking in de waterketen 'ons water centraal 2020 - 2025' trad op 1 januari 2020 in werking. De uitvoering van projecten, zowel op regionale schaal als ook in de samenwerkende clusters, vindt plaats conform de nieuw gemaakte afspraken. Ook in 2024 zetten we de regionale samenwerking voort.
- In 2022 hebben we de basis gelegd voor de routekaart met de zuiveringskring rioolwaterzuiveringsinstallatie Garmerwolde. Fase 1 wordt in 2023 uitgewerkt en afgerond. Daarin staat de informatie die nodig is voor het maken van scenario's voor de toekomst van deze zuiveringskring. Fase 2 bestaat uit het beschrijven van de scenario's. Het doel is om eind 2024 te starten met de uitwerking van een bestuurlijk vastgesteld scenario. Dit traject wordt onder leiding van Noorderzijlvest in samenwerking met onze waterketenpartners uitgevoerd.
- Binnen het cluster Groningen West is in 2022 met onze partners de gemeente Westerkwartier en de gemeente Het Hogeland een akkoord bereikt om gezamenlijk een plan van aanpak op te stellen om tot routekaarten te komen voor onze zuiveringskringen in die gemeenten. We zijn gestart met de zuiveringskringen van de rioolwaterzuiveringen Feerwerd, Winsum en Onderdendam en hebben dit uitgebreid naar alle zuiveringskringen binnen dit cluster. In deze fase richten we ons op het gezamenlijk in beeld brengen van kennisvragen die we opnemen in een plan van aanpak. De oplevering van het plan van aanpak is in 2023 gepland. Afhankelijk van de doorlooptijd start de uitwerking eind 2023 of begin 2024.
- Binnen de regionale waterketensamenwerking lopen de sleutelprojecten 'meten en monitoren', 'gegevensbeheer' en de 'waterketenkaart'. In 2024 lopen deze projecten door. Binnen de routekaarttraject van de zuiveringskring rioolwaterzuivering Garmerwolde is 'meten en monitoren' succesvol ingezet bij het beantwoorden van kennisvragen.
- Het project 'gegevensbeheer' heeft mensen succesvol opgeleid op dit terrein en voldoet daarmee aan de doelstelling. In 2024 gaat het project verder. Voor de 'waterketenkaart' is voortgang geboekt. Via 'use cases' wordt informatie op de kaart gebracht. Met kleine praktische stappen komen we verder.
- Momenteel wordt een methode (ingezet door WON) uitgevoerd om risicovolle overstorten bij de Kaderrichtlijn Water opgave in ons werkgebied te prioriteren. Op basis van de uitkomsten worden in

2024 vervolgacties bepaald. De WON-methode geeft inzage in risicofactoren per overstort en de mate waarin deze risico's aanwezig zijn. Op basis hiervan wordt duidelijk waar welke risico's zich regionaal en lokaal bevinden met welke prioriteit. Aansluitend wordt op basis van handelingsperspectieven een urgentielijst samengesteld waarmee aanpak c.q. sanering van overstorten uitvoerbaar is geworden.

- Om zicht te krijgen op het functioneren van IBA's en decentrale zuiveringssystemen in de praktijk binnen de gemeente Groningen wordt een waterkwaliteitsmonitoring uitgezet. Daarin gaat het vooral over de werking in de praktijk en de mogelijke afhankelijkheid van onderhoud. Hierbij wordt ook gekeken naar medicijnresten. Het project wordt ondersteund door de STOWA via het project 'DEBIT'. Het project DEBIT brengt landelijk waterkwaliteitsinformatie van decentrale zuiveringssystemen samen en maakt deze breed beschikbaar. Monsternamen vindt plaats in tweede helft 2023 en in het eerste kwartaal van 2024. Rapportage en verwerking van gegevens in de Sanimonitor staan gepland in het tweede kwartaal van 2024.
- De optimalisatiestudie afvalwatersysteem Eelde-Rolde loopt door in 2024. Dit onderzoek wordt uitgevoerd samen met Waterschap Hunze en Aa's en de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo. Doel van de studie is het oplossen van knelpunten die bij (veel) neerslag optreden. Afhankelijk van de analyse resultaten in 2023 kunnen de activiteiten in 2024 doorlopen.
- In 2024 starten we met een onderzoek naar toekomstig gebruik van de vrijkomende rioolwaterzuiveringen locaties Hoogkerk, Marum en Zuidhorn.

Activiteiten na 2024

- Afronding werkzaamheden aanleg van de nieuwe persleiding tussen de locaties Marum, Zuidhorn en Gaarkeuken.
- Vanuit de routekaarttrajecten in de waterketensamenwerking starten de komende jaren verschillende activiteiten.
- In 2025 start de verkenningsfase van de renovatie rioolgemaal fase 5.
- Het contract voor de afvalwatertransportleiding van de rioolwaterzuivering Westerkwartier is eind 2022 op de markt gebracht. De oplevering staat gepland in 2025.
- Waterschap Hunze en Aa's wil de rioolwaterzuivering Scheve Klap amoveren en het afvalwater via een persleiding aansluiten op onze rioolwaterzuivering Delfzijl.

Waterzuiveren

Het beheren van de stroom afvalwater staat en valt bij de goede, efficiënte en duurzame werking van onze assets waarmee we afvalwater zuiveren. Onze assets hebben nu extra aandacht nodig om ons werk aan gezuiverd water goed te kunnen blijven uitvoeren. De uitdagingen die op ons afkomen zijn groot. Klimaatverandering vormt een steeds grotere uitdaging. Denk aan de hevige buien die steeds vaker voorkomen. Ook de in ons afvalwater aanwezige stoffen zoals microplastics, PFAS en andere vormen een bedreiging. Onze huidige zuiveringsprocessen zijn niet in staat om deze stoffen in voldoende mate uit het afvalwater te verwijderen. Daarnaast zijn er maatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water die zich richten op onze rioolwaterzuiveringen en nader moeten worden uitgewerkt. Ook de herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater Behandeling wordt in 2024 verwacht. Hier zullen aangescherpte effluenteisen uit voortkomen voor onder andere stikstof, fosfaat en microverontreinigingen. Daarbij geven de ontwikkelingen op het gebied van grondstofprijzen en beschikbaarheid aanleiding om nog kritischer te zijn op het verbruik. Dit geldt zeker ook voor de energie die we verbruiken. Het terugdringen van de uitstoot van lachgas en methaan vanuit onze zuiveringsprocessen vergt nadere aandacht en investeringen. Bij dit alles moeten we uiteraard wel blijven voldoen aan onze vergunningen.

Activiteiten in 2024

- In 2024 vindt de oplevering plaats van de vervanging van de procesautomatisering van de rioolwaterzuiveringen.
- De nieuwe rioolwaterzuivering in Gaarkeuken is in 2022 aanbesteed. De uitvoering is inmiddels opgestart en wordt gecontinueerd in 2024.
- Vanuit de routekaart afvalwaterketen stad Groningen volgt een knelpunt in de biologische zuivering van de rioolwaterzuivering Garmerwolde. De huidige belasting zit op de ontwerpnorm. Om de groei van het afvalwater uit de stad Groningen goed te kunnen blijven behandelen is een toekomstgerichte oplossing noodzakelijk. In het routekaarttraject van de zuiveringskring rioolwaterzuivering Garmerwolde werken we deze uit tot maatregelen. Daarnaast werken we nu aan het zo optimaal mogelijk laten functioneren van de huidige installatie.
- De Covid-19 bemonstering van het RIVM op al onze rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt in frequentie teruggebracht naar 1 dag per week. De kosten worden vergoed door het RIVM.
- Voor het project rioolwaterzuivering Westerkwartier continueren we de uitvoering in 2024.
- Voor Garmerwolde loopt een verkenning naar de mogelijkheden voor promotieonderzoek op het thema 'machine learning' voor beperking van lachgas emissies uit rioolwaterzuiveringen, zowel in de waterlijn (TKI) als voor de deelstroom (WON). Medio 2023 is bekend of dit onderzoek uitgevoerd kan worden. Dit onderwerp wordt ondersteund door samenwerkingspartners in de WON.
- Vanuit de Routekaart Klimaatneutraal Noorderzijlvest wordt gestart met 'relatief eenvoudige' maatregelen en worden de complexere maatregelen voorbereid.
- De beschikbaarheid van technische onderdelen is niet meer zo vanzelfsprekend als eerder. Deze maatschappelijke ontwikkeling vraagt om de doorontwikkeling van ons preventief onderhoud. Het doel is om in 2024 en verder het inzicht in bedrijf kritische onderdelen te updaten.
- We onderzoeken de mogelijkheden om besparingen te optimaliseren in het chemicaliënverbruik. Daarvoor wordt een team ingericht. We zoeken naar alternatieven, bijvoorbeeld in de vorm van restproducten met vergelijkbare eigenschappen.
- We onderzoeken nader wat de informatieplicht en de onderzoeksplicht betekenen voor energiebesparing in de afvalwaterketen in de komende jaren. Programmering van maatregelen vindt plaats in afstemming met assetmanagement.
- Als onderdeel van 'de basis op orde' moeten de omgevingsvergunningen geactualiseerd worden. Voor de rioolwaterzuiveringen Delfzijl en Garmerwolde is dit opgestart in 2023 en wordt dit gecontinueerd in 2024.
- We werken stapsgewijs toe naar een zorgsysteem conform de opzet die hoort bij ISO 14001. Het doel van dit systeem is het realiseren van een proces dat leidt tot continue verbetering van milieu en duurzame bedrijfsvoering. In 2024 wordt gestart met de integratie van het systeem in de bedrijfsvoering.
- We gaan door met het groot onderhoud en rendement verbeterende werkzaamheden op de zuiveringen.
- We starten met een onderzoek naar de beveiliging van onze vitale sector waaronder de zuiveringen, persleidingen en gemalen.
- In 2024 worden er stappen gezet in het groot onderhoud van de rioolwaterzuivering Garmerwolde maar ook de buitenzuiveringen.
- In 2024 zullen mogelijkheden worden onderzocht voor het optimaal inzetten van de Sharon installatie.

Activiteiten na 2024

- De nieuwe rioolwaterzuivering in Gaarkeuken zal naar verwachting in 2025 worden opgeleverd.
- Vervolg uitrol routekaarttrajecten zuiveringskringen in samenwerking met waterketen partners.
- De realisatie van de rioolwaterzuivering Westerkwartier loopt door tot in 2025.
- REGAIN - uitvoering van het praktijkonderzoek en afronding project in 2025.
- Uitwerking en/of realisatie van maatregelen uit de Routekaart Klimaatneutraal Noorderzijlvest.

Slibverwerking

Het slib afkomstig uit het zuiveringsproces bevat nog waardevolle stoffen, zoals Kaumera en energie. Energie die voor een deel in de gisting op de rioolwaterzuivering Garmerwolde wordt omgezet in biogas, waarna we er (in de warmte-krachtkoppeling) warmte en elektrische energie van kunnen maken of (op termijn) eventueel groen gas voor in het gasnet. Wat overblijft wordt ontwaterd in de slibontwateringsinstallatie. Daarna gaat het op transport naar de eindverwerker. Via de slibontwatering komt stikstofrijk water (rejectiewater) vrij. Dat wordt in deelstroombehandeling verwijderd. Juist bij de slibverwerking is er veel emissie van broeikasgassen, vooral methaan en lachgas. De eerste met name vanuit de slibbuffers, de laatste met name vanuit de deelstroombehandeling van het rejectiewater.

Activiteiten in 2024

- De membraanfilterpersen ontwateren het zuiveringsslib. Net als in voorgaande jaren wordt gestreefd naar verdere optimalisatie van het slibontwateringsproces. In 2024 leveren we een vierde membraanfilterpers op.
- De voorbereidende werkzaamheden voor de sliboverslag zijn in 2023 afgerond. De uitvoering is inmiddels opgestart. De ingebruikname van de sliboverslag op Garmerwolde staat gepland eind 2024.
- Nadere uitwerking en/of realisatie van maatregelen om de emissie van met name methaan en lachgas tegen te gaan.
- In 2024 werken we aan de planvorming voor een groengasinstallatie, tenzij het bestuur ervoor kiest om een nieuwe warmtekrachtkoppeling te installeren.

Activiteiten na 2024

- We blijven werken aan de continue optimalisatie van de processen rondom de slibverwerking, inclusief emissiebeperkingen van broeikasgassen.

Netto lasten programma 'Gezuiverd water'

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma 'Gezuiverd water' weergegeven.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2022	5.138	18.677	8.529	32.344	13.305	19.039
Jaarplan 2023	5.036	19.026	8.448	32.510	13.377	19.134
Jaarplan 2024	5.812	22.376	8.865	37.053	16.595	20.459
2025	6.099	23.439	9.425	38.964	17.288	21.675
2026	6.399	24.896	14.437	45.732	16.820	28.913
2027	6.644	26.054	14.942	47.640	19.152	28.488

De totale netto lasten in het Jaarplan 2024 zijn € 20,5 miljoen en zijn € 1,3 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn:

- Hogere personeelskosten € 0,8 miljoen met name door CAO stijging.
- Hogere kosten Goederen & Diensten € 3,3 miljoen voornamelijk door inflatie, hogere energie(belasting) en stijging kosten chemicaliën.
- Hogere kapitaallasten € 0,4 miljoen door hogere toegerekende rentelasten.
- Hogere baten € 3,2 miljoen door stijging doorberekende uren aan projecten en hogere doorbelasting aan Waterschap Hunze en Aa's in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling.

Zie voor een nadere toelichting de financiële paragraaf 2024.

Investeringsuitgaven programma 'Gezuiverd water'

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma 'Gezuiverd water' weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen inclusief uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2022	6.074	118	5.956
Jaarplan 2023	22.611	379	22.232
Jaarplan 2024	47.916	1.554	46.362
2025	27.439	2.121	25.318
2026	24.793	3.000	21.793
2027	35.390	-	35.390

De toename in bruto bestedingen van programma 3 wordt voornamelijk verklaard door het project rioolwaterzuivering Westerkwartier nieuwbouw zuivering € 31,5 miljoen en het project realisatie slibbehandeling rioolwaterzuivering Garmerwolde € 8,2 miljoen.

Zie bijlagen begroting 2024 - 2027 voor een nadere onderbouwing.

PROGRAMMA 4 - ORGANISATIE EN OMGEVING

Algemeen

De basis voor ons werk ligt in de Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) en het lopende Waterbeheer-programma (WBP). De wereld heeft sinds het vaststellen van deze koersdocumenten niet stil gestaan. Ontwikkelingen in het land en in de regio raken het veranderende werk van het waterschap sterk.

Wij noemen hierbij onder andere:

- Het Nationaal Programma Landelijk Gebied met de aanstaande uitwerking in de provinciale gebiedsplannen.
- De Kamerbrief die de Minister van Infrastructuur en Waterstaat eind november 2022 stuurde over 'Water en bodem sturend' als leidend principe in ruimtelijke ontwikkelingen.
- De conclusies van de parlementaire enquêtecommissie gaswinning Groningen en het pakket aan maatregelen dat de regio vraagt aan het Rijk in 'Ereschuld: herstel en perspectief voor Groningen'. Noorderzijlvest moet en wil samenwerken om zoveel mogelijk als één overheid te opereren: omgevings- en gebiedsgericht samen mét de medeoverheden, partners en inwoners in hun omgeving. Samenwerking is immers een kernwaarde: in het realiseren van de 'waarde van water' voor mens, samenleving en onze omgeving.

Bestuur

Het waterschap kent een monistisch stelsel. Om in deze monistische context invulling te geven aan de kaderstellende en toezichthoudende rol van het algemeen bestuur (controle en evenwicht) willen we in de komende periode de samenwerking tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur verder optimaliseren. Het gaat daarbij onder meer over de vraag hoe het algemeen bestuur wil werken, wil samenwerken met het dagelijks bestuur en in welke mate kennisdeling gewenst en nodig is om bij te dragen aan voldragen bestuurlijke besluitvorming. Ons bestuur neemt pro actief deel in belangrijke gebiedsprocessen en voert periodiek bestuurlijk overleg met onze belangrijkste externe partners. De ambities van het waterschap uit het Waterbeheerprogramma krijgen hiermee een plek in deze gebiedsprocessen en in het (bestuurlijk) overleg. Zo zorgen we voor adequate belangenbehartiging op regionaal en landelijk niveau in samenwerking met onze bestuurlijke partners.

Activiteiten in 2024

- Samen met het algemeen bestuur (en de fractievoorzitters) wordt bepaald op welke wijze aandacht wordt gegeven aan de eigen werkwijze (governance en integriteit).
- Wij zetten de structuur van de informatieve AB-vergaderingen voort en verbeteren de kwaliteit van de informatieve AB-vergaderingen. Daarbij wordt ingegaan op wat het resultaat moet zijn van deze vergaderingen. De structuur die uitgaat van Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming (BOB) staat hierin centraal. Zo kan het algemeen bestuur een goede afweging maken bij de besluitvorming die later in een reguliere vergadering plaatsvindt. We evalueren periodiek of de kwaliteit voldoende is.
- Wij bewerkstelligen een cultuur waarin AB-leden meer met elkaar in debat gaan en elkaar meer gaan aanspreken op hun handelen en functioneren om tot een beter begrip van elkaars standpunten te komen.
- Bij voorstellen aan het algemeen bestuur letten we sterker op het weergeven van de context en historie. Er moet meer aandacht zijn voor aanleiding, achtergronden, overwegingen, het (omgevingsgerichte) proces, eventuele belemmeringen en risico's en samenhang met andere beleidsthema's uit de programma's.

- De grote projecten - of een clustering van projecten binnen een bepaald gebied - die jaarlijks worden afgesloten worden geëvalueerd en met een informerend voorstel aangeboden aan het algemeen bestuur (in een reguliere AB-vergadering).
- Op basis van een uitgevoerd onderzoek naar de mogelijkheden om de rekenkamerfunctie invulling te geven in samenwerking met één of meer andere waterschappen, wordt begin 2024 een onafhankelijke rekenkamer geïnstalleerd die ondersteunend is aan de controlerende taak van het algemeen bestuur.
- Ook in 2024 voeren we, namens het dagelijks bestuur, doelmatigheids- en doeltreffendheids-onderzoeken uit. Het algemeen bestuur wordt hierover geïnformeerd. We moeten hierbij alert zijn op overlap met mogelijke rekenkameronderzoeken.

Organisatie en omgeving

Vanuit onze uitvoerende en agenderende rol werken we elke dag aan een toekomstbestendig leefgebied voor onze mensen. We willen transparant uitleggen welke afwegingen horen bij de keuzes die we maken. We gaan daarbij uit van feiten. Het is daarom erg belangrijk dat het waterschap betrouwbare informatie en transparante data gebruikt en verstrekt. Om op deze koers te kunnen varen, is het gestructureerd verwerken en kunnen aanbieden van informatie en data van het grootste belang. Daarom is het nodig om heldere processen te doorlopen: keuzes, scenario's en volgorde komen op tafel, vervolgens worden besluiten eenduidig, transparant en herleidbaar vastgelegd.

We kunnen de opgaven van het waterschap beter helpen realiseren door slimmer gebruik te maken van data en digitale mogelijkheden. Het beheersen van het watersysteem en de waterketen is steeds complexer als gevolg van de klimaatverandering. Dat heeft direct gevolgen voor de werking van onze assets. De analyse van data en sturing van het watersysteem en waterketen gebeurt steeds vaker automatisch. Sommige data zijn goed gestructureerd, zoals sensoren die data leveren. Alle documenten, voorstellen en bestanden die onze medewerkers maken, is veel minder gestructureerde informatie. Om dat te verbeteren is een heldere manier van werken en duidelijkheid nodig over wie waarvoor verantwoordelijk is. Daar hoort een juiste onderlinge samenhang bij tussen de gebruikte systemen en gegevens (in documenten). Informatie is makkelijk vindbaar. De kwaliteit en status van gegevens is steeds duidelijk voor wie ze wil gebruiken, met de context waarin ze tot stand zijn gekomen.

Invoering Omgevingswet

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Eind 2022 hebben we een aantal belangrijke documenten laten vaststellen, die op 1 januari 2024 inwerking treden (bijvoorbeeld de Waterschapsverordening Waterschap Noorderzijlvest 2023 en de Legesverordening Waterschap Noorderzijlvest 2023). Niet alleen de formele regelgeving is van belang, daarnaast zijn onze systemen 'omgevingswetproof' gemaakt. Aanvragen komen via het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) binnen en daarna doorgeleid naar ons eigen digitale aanvraagstelsel. De applicatie Regelbeheer (Moxio) biedt hiertoe een omgeving waarin de regelgeving vanuit de Waterschapsverordening gedigitaliseerd is en aansluit bij het DSO. Ondanks dat we in 2023 uitvoerig hebben getest, zal pas in de eerste maanden duidelijk worden of het aanvraagstelsel en de aansluiting op het DSO goed werken.

Om de dienstverlening te kunnen blijven verlenen en om de continuïteit te kunnen waarborgen hebben we voor het oplossen van knelpunten (eenmalige kosten) en de hogere licentiekosten (structureel) extra middelen in het jaarplan opgenomen.

Toekomstfit

Met feitelijke data en met een open vizier op alle belangen die spelen in een gebied, bij een vraagstuk of in een specifiek project gaan we in gesprek: met onze omgeving en - binnen de organisatie - met elkaar, over de grenzen van teams heen. Onze medewerkers halen, brengen en delen veel informatie die steeds vaker en steeds sneller van buiten op ons afkomt. Al deze gegevens, data en informatie moeten kloppen, makkelijk te raadplegen en zoveel mogelijk openbaar zijn. Daarmee zijn we betrouwbaar en benaderbaar en kunnen we doen wat we beloven. Een groot deel hiervan wordt vastgelegd in onze systemen. Deze kennis en data optimaal kunnen benutten, de juiste vragen kunnen stellen aan collega's die gegevens kunnen bundelen en modelleren en deze gegevens in de juiste context kunnen duiden is een belangrijke vaardigheid. Deze kennis hebben we deels in huis, maar zal de komende tijd verder ontwikkeld moeten worden. Daarmee zijn we betrouwbaar en benaderbaar en kunnen we doen wat we beloven.

Samenwerken is voor ons een kernwaarde. We streven ernaar om in een vroeg stadium met alle belanghebbenden om tafel te gaan in een gebiedsgerichte aanpak. We versterken de samenwerking met onze partners en werken aan gezamenlijke kaders voor ontwikkelingen. We zijn hierin proactief en agenderend. We kennen de mogelijkheden en beperkingen van het watersysteem en brengen dat in bij ruimtelijke processen.

Daarnaast willen we een benaderbare overheid zijn, midden in de maatschappij, die meedenkt met de inwoners en transparant kan uitleggen welke afwegingen horen bij de keuzes die we maken. We zorgen dat we ons netwerk met belanghebbenden goed inzichtelijk hebben en actueel houden. We zoeken naar manieren om meerwaarde van andere partijen aan ons werk te kunnen koppelen en manieren om ons werk tot meerwaarde in andermans belangen en opgaven te laten zijn. Dat vereist dat we onze medewerkers moeten voorbereiden op veranderend werk: met behoud van expertise ook wendbaarder worden in snelle ontwikkelingen die buiten en binnen op ons afkomen, wendbaar in functie, wendbaar in houding en gedrag en wendbaar op inhoud. We moeten op tijd sturen om in de toekomst voldoende gekwalificeerde mensen te hebben om dit te blijven doen. Strategische personeelsplanning is een middel om daarover in gesprek te zijn. Dat gesprek gaat (ook) over de ruimte die de organisatie nodig heeft om hier efficiënt, kostenbewust en flexibel mee om te gaan.

Sturen op bedrijfsvoering

We moeten transparant kunnen uitleggen dat we doen wat we beloven. En als het resultaat afwijkt, moeten we kunnen uitleggen waar dat aan ligt. Welke keuzes, scenario's, afwegingen en bevoegdheden spelen een rol. En hoe is het (omgevingsgerichte) proces gelopen. Juist in een tijd dat ons werk tenminste twee keer zo duur wordt, is het niet uit te leggen dat onze belastingtarieven wel fors stijgen als we het geplande werk niet (op tijd) uitvoeren. Naast investeringen moeten we de uitgaven in onze exploitatie goed kunnen verantwoorden en keuzes op heldere en gedragen kaders baseren. In dit ontwikkelspoor zetten we daarom in op het (opnieuw) in kaart brengen van sturende, primaire en ondersteunende processen. Het helder in kaart brengen van rollen, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden draagt sterk bij aan de gewenste transparante bedrijfsvoering. Deze processen faciliteren we met de juiste middelen en (IT) systemen die ons ook helpen bij data gedreven werken. Heldere processen en passende systemen dragen bij aan resultaatgericht en efficiënt (samen) werken. Waar we nu nog veelal per taakveld werken met specifieke applicaties, willen we naar de toekomst meer kijken naar het watersysteem als geheel. Dit betekent dat we processen over afdelingen (in ketens) organiseren. We onderkennen ook meer rollen

met andere verantwoordelijkheden en andere manieren van samenwerking waarin informatie en technische mogelijkheden ondersteunend zijn.

Asset management: basis voor strategie en beleid

Ons (afval)waterbeheer verloopt steeds doelmatiger door assetmanagement. Inzicht en sturing op de samenhang van kosten, prestaties en risico's staat hierbij centraal. We hebben assetmanagement geborgd in onze organisatie en ontwikkelen dit steeds verder door. Tevens koppelen we de principes van assetmanagement aan duurzaamheid. We kijken daardoor bijvoorbeeld anders naar de vervanging van assets. Telkens wegen we af of we een asset écht moeten vervangen of dat we de levensduur van de bestaande asset kunnen verlengen. Hiermee proberen we zoveel mogelijk het gebruik van materialen en daarmee milieu impact te beperken.

Door assetmanagement krijgen we steeds beter inzicht in de kosten, prestaties en risico's over de gehele levensduur van onze assets. Daardoor zijn we steeds beter in staat om een transparante en voorspelbare investerings- en onderhoudsprogrammering te maken. Hiermee voorkomen we verrassingen en kunnen we tijdig de juiste keuzes maken. Daarnaast helpt het de toenemende kosten voor het waterschap en de lastendruk voor de inwoners van ons werkgebied zoveel mogelijk te sturen of matigen. Belangrijk daarbij is wel dat we alle gegevens van onze huidige assets op orde brengen en dat we bij nieuwe assets focussen op een juiste uitvraag van data conform onze standaarden.

Digitale informatie wordt steeds belangrijker bij de uitvoering van ons werk. Hiervan maken we meer en meer gebruik. Zo zijn assetinformatie, monitoringsgegevens van waterkwaliteit en -kwantiteit de basis om strategie en beleid vorm mee te geven. Het geeft ons handvatten om beleid en regels heel specifiek in te zetten en af te bakenen. Bijvoorbeeld via de werkingsgebieden die voortvloeien uit de Waterschapsverordening onder de Omgevingswet. Monitoring gaat dus steeds meer opleveren en is niet meer alleen gericht op bediening van het watersysteem of het kunnen verantwoorden van keuzes in het dagelijks werk.

Activiteiten in 2024

- Alle teams van ons waterschap zetten in op de drie ontwikkelsporen: toekomstfit, assetmanagement en sturen op bedrijfsvoering.
- Digitaal en datagedreven transformeren is nadrukkelijk onderdeel van alle drie ontwikkelsporen. De behoefte aan (nieuwe of aangepaste) vormen van digitalisering vloeit voort uit strategie. We vragen ons op tijd af welke soort data we wanneer en waarvoor nodig hebben. Zogenaamde bedrijfstransformatieplannen beschrijven op concreet doelniveau waar de behoefte aan digitalisering precies zit en welke (toekomstige) digitale mogelijkheden toe te passen zijn in ons dagelijks werk. Voor de processen Afvalwaterketen en Watersystemen en Waterveiligheid zijn de bedrijfstransformatieplannen inmiddels klaar. Hieruit vloeit een roadmap voort waarin de vertaling naar de uitvoering wordt gemaakt. Voor het proces Bedrijfsvoering wordt het proces om het bedrijfstransformatieplan te maken afgerond in 2024. Daarna kan ook voor dat proces de uitwerking starten. Hier wordt ook de architectuur verder op ingericht.
- De ontwikkelsporen richten zich op verbeteren van processen, inrichten en het eigen maken van nieuwe werkwijzen en ons klaarmaken voor anders werken in een snel veranderende wereld. Waarom veranderingen nodig zijn en hoe de inzet daarop linkt aan de uitgangspunten van BOVi en Waterbeheerprogramma hebben we in 2023 vertaald in doelenbomen voor programma 1 tot en met 4 en die monitoren we. Zo houden we de koers en de bedoeling van veranderingen helder voor ogen.

- Daarnaast gebruiken we de dagelijkse praktijk om te innoveren en processen te verbeteren. We liften daarbij waar dat kan mee met ontwikkelingen bij partijen als STOWA, Het Waterschapshuis en TNO. Zo kunnen we met relatief bescheiden inzet wel significante stappen zetten.
- We zetten in op bewustwording van het werk aan water, de zichtbaarheid van het werk van ons waterschap, participatie van inwoners en de communicatie van de organisatie als geheel. In al onze communicatie zijn we alert op onze corporate koers (op basis van het Waterbeheerprogramma) waarbij we de verbinding en samenwerking benadrukken in de gezamenlijke opgave voor 'buiten'.
- De communicatiekoers focust op proactieve en agenderende houding en positionering door medewerkers en bestuur, het stimuleren van de communicatieve organisatie, het vergroten van het waterbewustzijn ('de waarde van water') en werken met herkenbare thema's.
- Onze bestuurders en medewerkers zijn onze beste ambassadeurs. We willen verder inzetten op het verbeteren en faciliteren van (bestuurlijke) ambassadeurs van ons waterschap.
- We bouwen aan een netwerk dat betrokken is bij het werk van het waterschap en vergroten naamsbekendheid, waterbewustzijn en aantrekkingskracht. Ook onder jongeren. Binnen de communicatiestrategie is specifiek aandacht voor educatie, jongerencommunicatie en arbeidsmarktcommunicatie gericht op jongeren.
- Leidinggeven in een dynamische veranderende omgeving, arbeidsmarktcommunicatie, datagedreven (samen)werkomgeving, omgevingsbewust samenwerken, en duurzame inzetbaarheid zijn de belangrijkste thema's die onder de paraplu van het ontwikkelspoor Toekomstfit verder worden ontwikkeld en worden ingezet.
- We werken aan duurzaam en innovatieve inkoop. We werken aan een aanbestedingsplatform en implementeren Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen.
- In 2024 voeren we verschillende projecten uit om bestaande informatiesystemen te vervangen of nieuwe systemen te realiseren. Om ons werk nu, en in de toekomst, goed te kunnen blijven doen, realiseren we vernieuwingen onder architectuur en volgens standaarden die sectoraal zijn vastgelegd. We focussen onder andere op een betere aansluiting op de basisregistraties en de implementatie naar een standaard datamodel voor waterschappen.
- We focussen ons op de implementatie van nieuwe wetgeving zoals de Wet Open Overheid (WOO) en de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV). De projecten van de vervanging van het financieel systeem en de vervanging van het systeem voor zaakgericht werken ronden we in 2024 af.
- Rechtmatig werken is een vereiste voor ieder team en de medewerkers die daarbinnen opereren, alsook het periodiek controleren of de uitvoering nog binnen de kaders valt. Met ingang van 2025 moet het dagelijks bestuur zelf de rechtmatigheid van baten en lasten vaststellen en daarover ook een conclusie trekken in de vorm van een rechtmatigheidsverantwoording.
- In 2024 gaan we verder met het op een hoger niveau brengen van de uitvoering van onze (verbijzonderde) interne controles. Interne controle doen we vooral voor onszelf, om de kwaliteit van onze processen te verbeteren. De uitgangspunten van het Three Lines model kunnen ons hierbij ondersteunen. Doel hiervan is het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid bij vakinhoudelijke teams en het organiseren van constructieve tegenwind en advies, zodat binnen een organisatie de besluitvorming en de verantwoording daarover gedegen kunnen plaatsvinden.
- We hechten aan genoeg aandacht voor allerlei vormen van informatiebeveiliging en de

risico's van cybercrime. Door de Chief Information Security Officer (CISO) is een driejarenplan voor Informatiebeveiliging opgesteld. In 2024 ligt de focus op het invulling geven aan de aanbevelingen vanuit de audit van 2023 conform volwassenheidsniveau 4, de voorbereiding op de implementatie van de Cybersecurity Implementatierichtlijn Objecten (CSIR), de voorbereiding op een Security Operations Centre (SOC), de verdere netwerkscheiding van proces- en kantoorautomatisering en de planvorming rondom de 'vitaal' verklaring van de waterschapsector in oktober 2024. Daarnaast richten we ons op het bewustzijn van onze medewerkers rond informatiebeveiliging, door gerichte acties gedurende het jaar en het aanbieden van opleidingen en trainingen.

- We zetten vol in op goed datamanagement. In 2023 hebben we een basis gelegd met het inzichtelijk maken van ons datalandschap in een datamodel en het borgen van data-eigenaarschap, zodat we data optimaal kunnen beheren en gebruiken. In 2024 werken we middels een dataplatplatform-architectuur verder toe naar het inrichten van een centraal dataplatplatform waar alle data wordt gecombineerd en waargemodelleerd kan worden om scenario's te kunnen berekenen. Ook zetten we een datalab op waar geëxperimenteerd kan worden met data om zo te komen tot nieuwe en innovatieve inzichten en verschijningsvormen.
- ICT middelen ondersteunen ons in het dagelijks werk om onze opgaven te behalen. Dat vraagt om een robuuste en goed geregelde automatisering. In 2024 vervangen we het centrale serverpark en de dataopslag op verschillende locaties in Groningen, vernieuwen we de infrastructuur van onze buitenlocaties door een groot aantal 4G modems te vervangen en vervangen we de hardwarecomponenten voor de WIFI verbinding op ons hoofdkantoor en diverse buitenlocaties. Ook zullen we een start maken met het upgraden van onze hardware en systemen naar Windows 11.

Crisisbeheersing

Het waterschap kent een crisisorganisatie. Om goed voorbereid te zijn op calamiteiten waardoor we onze normale taakuitvoering niet of deels kunnen uitvoeren. Hierin zijn diverse medewerkers actief die, in geval van calamiteiten, vanuit hun reguliere werk snel ingeschakeld kunnen worden om de ontstane situatie te beoordelen en terug te brengen naar een normale situatie.

In 2023 hebben we het crisisplan geactualiseerd en vastgesteld op basis van opgedane inzichten en leerpunten uit evaluaties van calamiteiten. Een dergelijk plan is belangrijk (naast wettelijk verplicht) omdat het kader, structuur en houvast geeft aan de eigen calamiteitenorganisatie. Zowel tijdens de voorbereidingsfase (preparatie) als tijdens de daadwerkelijke bestrijding (repressie) en de nazorgfase. Ook geeft het plan de netwerkpartners in de Veiligheidsregio's het benodigde inzicht in de werkwijze van Noorderzijlvest bij crisisbeheersing. Naast een crisisplan beschikt het waterschap over diverse bestrijdingsplannen. Deze plannen zijn gebaseerd op het crisisplan en beschrijven per mogelijke gebeurtenis welke handelingsperspectieven het waterschap heeft om de calamiteit aan te pakken. In 2024 starten we met de actualisatie van diverse bestrijdingsplannen.

Goed voorbereid zijn en blijven houdt ook in: periodiek Opleiden, Trainen en Oefenen (OTO). Om te zorgen dat de calamiteitenorganisatie adequaat en efficiënt handelt in geval van calamiteiten, moeten de leden voldoende opgeleid, getraind en geoefend zijn. Hiervoor volgen ze periodiek bijgeschoold opleiding en training. Ook in 2024 wordt dit programma georganiseerd.

Internationale betrekkingen

Het waterschap neemt deel aan internationale projectactiviteiten onder de vlag van DWA (Dutch Water Authorities), de samenwerkende waterschappen in het buitenland.

Doelstellingen voor ons internationale werk:

- Het leveren van een bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG) als een deel van onze maatschappelijke inzet.
- Het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid door het brengen van kennis en kunde.
- Het opdoen van relevante kennis en ervaring door de eigen medewerkers.
- Versterking van de samenwerking met andere organisaties (overheid, bedrijven, kennisinstituten en universiteiten en NGO's).
- Bevordering van aantrekkelijk werkgeverschap.

In oktober 2024 wordt aan het algemeen bestuur een geactualiseerd beleidsvoorstel internationale samenwerking voorgelegd. Dit voorstel wordt de komende periode voorbereid, met onder andere een plan van aanpak die na de zomer 2023 is uitgewerkt in samenwerking met interne en externe stakeholders.

Blue Deal Programma

Internationale activiteiten vinden grotendeels plaats in het kader van het Blue Deal programma. Het Blue Deal programma is een strategische samenwerking die de Nederlandse waterschappen zijn aangegaan met de Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Buitenlandse Zaken (BuZa). De ministeries stellen binnen het partnerschap hun internationale netwerken en financiële middelen beschikbaar. De Nederlandse waterschappen stellen kennis en tijd beschikbaar. De tweede fase van dit programma loopt van januari 2023 tot en met december 2030 en wordt gecoördineerd door het programmabureau, ondergebracht bij de Unie van Waterschappen in Den Haag. Collega's dragen bij aan partnerschappen en projecten in onder andere Peru, Zuid-Afrika, Roemenië, Vietnam en Burkina Faso. Als onderdeel van het Blue Deal Programma vindt uitwisseling van kennis ook plaats in de zogenaamde Communities of Practice. Aan drie ervan zijn wij verbonden: waterveiligheid, Nature-Based Solutions (NBS) en waterzuivering.

Blue Deal Peru Project

Ons waterschap is projectleider van het Blue Deal project of partnerschap in Noord-Peru. In dit project wordt met twee decentrale waterbeheerorganisaties kennis uitgewisseld op het gebied van organisatie versterking, bestuur, preventie van overstromingen en waterkwaliteit en -kwantiteit. We schakelen hierin twee jonge, lokale water-experts in binnen de context van de Young Experts Programmes. Klimaatadaptatie en sociale inclusie zijn in de tweede fase van het Blue Deal programma belangrijke cross-cutting thema's. Er is ook een actieve samenwerking tussen het Blue Deal programma, het Blue Deal project met Peru, en het Klimaat- en Innovatieprogramma Waterschappen Internationaal (NWB fonds). De waterschappen die meedoen aan het KIWI programma geven één of meer werknemers gelegenheid zich te oriënteren in de internationale samenwerking. Ze geven zo tegelijkertijd een boost aan klimaatadaptatie in de internationale projecten waarin ze worden ingezet. Het programma loopt nog tot en met juni 2024.

Daarnaast nemen we deel in initiatieven in Centraal Amerika die door een collega waterschap worden getrokken of in samenwerking met andere Europese organisaties die actief in Centraal Amerika zijn. Daarmee zijn we actief in het netwerk dat we vanaf 2014 opgebouwd hebben.

Netto lasten programma 'Organisatie en omgeving'

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma 'Organisatie en omgeving' weergegeven.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Toev. voor-zieningen	Onvoorzien	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2022	12.682	9.454	1.392	-	-	23.528	2.616	20.912
Jaarplan 2023	13.919	11.114	1.415	60	10	26.518	1.710	24.807
Jaarplan 2024	16.818	14.854	1.703	-	10	33.385	1.729	31.656
2025	17.700	13.614	2.845	-	10	34.169	1.718	32.452
2026	18.610	14.355	3.037	-	10	36.013	1.729	34.284
2027	19.266	14.904	3.228	-	10	37.408	1.736	35.672

De totale netto lasten in het Jaarplan 2024 zijn € 31,7 miljoen en zijn € 6,9 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn:

- Hogere personeelskosten € 2,9 miljoen met name door CAO stijging en uitbreiding bezetting.
- Hogere kosten Goederen & Diensten € 3,7 miljoen voornamelijk door inflatie en hogere kosten applicatiebeheer.
- Hogere kapitaallasten € 0,3 miljoen door hogere toegerekende rentelasten.
- Baten liggen in lijn met het Jaarplan 2023.

Zie voor een nadere toelichting de financiële paragraaf 2024.

Investeringsuitgaven programma 'Organisatie en omgeving'

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma 'Organisatie en omgeving' weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen inclusief uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2022	1.459	148	1.311
Jaarplan 2023	3.297	-	3.297
Jaarplan 2024	5.097	142	4.954
2025	2.115	190	1.925
2026	1.470	-	1.470
2027	1.903	-	1.903

De toename in bruto bestedingen van programma 4 wordt voornamelijk verklaard door de bestedingen voor het project vervanging SAN + servers € 0,7 miljoen, het project Implementatie E-HRM € 0,4 miljoen, huisvesting € 0,4 miljoen en de vervanging van het financieel systeem € 0,4 miljoen.

Zie bijlagen begroting 2024 - 2027 voor een nadere onderbouwing.

FINANCIËLE PARAGRAAF 2024

INLEIDING

De totale netto lasten in het Jaarplan 2024 bedragen € 94,1 miljoen en zijn € 12,1 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023. De belangrijkste oorzaken van deze stijging zijn de hoge inflatie, de CAO-verhoging, uitbreiding van bezetting, de toename kosten applicatiebeheer en beheer en onderhoudskosten. Door de instabiele situatie met betrekking tot Oekraïne en de onzekerheden die hieruit voortvloeien, zijn naast de algemene inflatie de prijzen van materiaal en energie(belasting) fors gestegen.

In het Jaarplan 2024 is de verwachting voor de bruto bestedingen € 153,0 miljoen (netto € 110,7 miljoen). Dat is voornamelijk toe te schrijven aan de projecten Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), de Nieuwe Waterwerken Zoutkamp, nieuwbouw zuivering rioolwaterzuiveringsinstallatie Westerkwartier en de slibbehandeling rioolwaterzuiveringsinstallatie Garmerwolde.

Naast de stijging in de netto lasten is in de tarieven de nieuwe kostentoedelingsverordening 2024 verwerkt. Deze verordening is gebaseerd op de actuele waarde gegevens en oppervlaktes van de categorieën ongebouwd, natuur en gebouwd. Een vergelijking van de berekende waardeverhoudingen met die van vijf jaar geleden laat zien dat er een verschuiving plaatsvindt van de categorie ongebouwd naar gebouwd. De belangrijkste oorzaak van deze verschuiving is de forse toename van de totale waarde gebouwd in de afgelopen 5 jaar, deze is als gevolg van stijgende huizenprijzen met 56,7% toegenomen.

Dit effect is duidelijk zichtbaar in de tarifiering. Zo stijgt het tarief voor een gezin met een woonhuis met een WOZ-waarde van € 480.000 met € 73,46 (+ 12,9%). Een gezin met huurhuis gaat € 32,61 (+ 9,7%) meer betalen en het tarief voor een agrarisch bedrijf (gezin met 80 hectare bouwland en waarde gebouwen € 720.000) daalt met € 1.429,32 (- 17,5%).

UITGANGSPUNTEN

Voor de totstandkoming van het Jaarplan 2024 zijn onderstaande uitgangspunten gehanteerd:

- Inzet reserves € 2,0 miljoen ten behoeve van tariefregulatie.
- Het Jaarplan 2023 en het Waterbeheerprogramma 2022 - 2027.
- De interne kostentoerekeningsmethodiek, benodigd voor de toerekening van de kosten aan de taken Waterbeheer en Zuiveren is herzien voor 2024.
- De kostentoedelingsverordening 2024.
- De salariskosten zijn berekend op basis van een CAO en premiestijging van 4,0% voor de planjaren 2024 tot en met 2026, voor 2027 is gerekend met 3,0%. Daarnaast zijn voor de planjaren 2025 tot en met 2027 de salariskosten jaarlijks met € 300.000 verhoogd voor uitbreiding capaciteit.
- Een inflatiepercentage voor de planjaren 2024 tot en met 2026 van 6,0%. Voor planjaar 2027 is gerekend met 4,0% inflatie.
- Aantrekken financiering € 100 miljoen met een rentepercentage van 4,5%.
- Voor de kapitaallasten wordt gerekend met een rentepercentage van 2,47% (Jaarplan 2023: 1,48%).
- WOZ-waarde 1e inventarisatie waarderingskamers.

NETTO LASTEN

De totale netto lasten in het Jaarplan 2024 zijn € 94,0 miljoen en zijn € 12,0 miljoen hoger dan het Jaarplan 2023.

In € miljoen	Personeels- kosten	Goederen & Diensten	Kapitaal- lasten	Toevoeging voorzieningen	Onvoorzien	Totale lasten	Baten	Netto lasten
2021	28,1	36,8	24,3	0,0	0,0	89,2	18,8	70,4
2022	29,8	41,0	25,2	0,0	0,0	96,0	20,2	75,8
2023	32,7	42,2	25,7	0,1	0,0	100,7	18,7	82,0
2024	38,4	51,0	28,1	0,0	0,0	117,5	23,5	94,0
2025	40,4	51,6	32,9	0,0	0,0	124,9	24,6	100,3
2026	42,4	54,6	40,6	0,0	0,0	137,7	24,0	113,7
2027	44,0	57,0	45,5	0,0	0,0	146,5	24,0	122,5

De belangrijkste oorzaken van de stijging van de nettolasten met € 12,0 miljoen ten opzichte van het Jaarplan 2023 zijn:

- Stijgende personeelskosten + € 5,7 miljoen: CAO stijging 2024 van 4,0% en de verwerking CAO verhoging 2023 (+ € 1,6 miljoen), uitbreiding interne bezetting (+ € 2,6 miljoen), extra inleen (+ € 0,3 miljoen) en overige posten zoals Young Talent Program, ziektepreventie en Participatiewet (+ € 1,2 miljoen)
- Hogere kosten Goederen & Diensten + € 8,8 miljoen: algemene prijsstijging 6,0% (+ € 2,5 miljoen), aanvullende prijsstijgingen voor energie (+ € 1,9 miljoen) en chemicaliën (+ € 0,9 miljoen), toename kosten applicatie-beheer (+ € 1,0 miljoen), stijging beheer en onderhoudskosten (+ € 0,9 miljoen) en overige posten (+ € 1,6 miljoen)
- Hogere kapitaallasten + € 2,4 miljoen: voornamelijk veroorzaakt door een hogere doorberekende rente aan de projecten
- Hogere baten + € 4,8 miljoen: een toename van de doorberekende rente en uren aan projecten, grotendeels gerelateerd aan de uitbreiding van de afdeling Plannen & Projecten (+ € 2,2 miljoen) en hogere baten werken voor derden (+ € 1,4 miljoen). Dit wordt met name veroorzaakt door een hogere doorbelasting aan Hunze en Aa's in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling. De overige baten zoals verwerking afvalwater en slib stijgen met + € 1,2 miljoen

FTE

De bezetting in het Jaarplan 2024 neemt met 26,4 fte toe ten opzichte van het Jaarplan 2023.

FTE	Jaarplan 2023	Jaarplan 2024	2025	2026	2027
Watersysteem	160,5	177,1	177,1	177,1	177,1
Zuiveren	62,0	63,3	63,3	63,3	63,3
Staf + management	85,4	94,0	94,0	94,0	94,0
Totaal	308,0	334,4	334,4	334,4	334,4

De toename wordt met name veroorzaakt door de bezetting van de afdeling Planning & Projecten. Momenteel wordt hier veel gebruik gemaakt van externe capaciteit. Aangezien dit structurele werkzaamheden betreft wordt er nu gekozen om dit vast te gaan invullen. Daarnaast is uitbreiding begroot voor het aantrekken van medewerkers voor werkzaamheden op het gebied van privacy en cybersecurity. De overige uitbreiding komt voort uit gewijzigde wet- en regelgeving.

BESTEDINGEN

In het Jaarplan 2024 is de verwachting voor de bruto bestedingen € 153,0 miljoen (netto € 110,7 miljoen). Dat is voornamelijk toe te schrijven aan de projecten Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), de Nieuwe Waterwerken Zoutkamp, nieuwbouw zuivering rioolwaterzuiveringsinstallatie Westerkwartieren de slibbehandeling rioolwaterzuiveringsinstallatie Garmerwolde.

Programma en cluster	Verstrekt krediet	Bruto bestedingen Jaarplan 2024	Bijdragen Jaarplan 2024	Netto bestedingen Jaarplan 2024
Programma 1: Veilig leven met water				
Beleid	6.423	1.078	350	728
HWBP	297.327	49.692	31.592	18.100
Regionaal	21.223	223	-	223
Beheer	195	-	-	-
Totaal	325.167	50.993	31.942	19.051
Programma 2: Voldoende en gezond water				
Beheer en onderhoud	9.650	3.200	-	3.200
Beleid en strategie	8.896	2.070	150	1.920
Gebiedsclusters ZWK	34.285	8.134	2.880	5.254
Gemalen	10.640	5.176	-	5.176
Nieuwe Waterwerken Zoutkamp	57.174	14.500	4.580	9.920
Peilbesluiten	1.781	10	-	10
Gebiedscluster De Onlanden	7.305	1.272	-	1.272
Gebiedscluster Paterwoldsemeer	7.301	4.427	-	4.427
Kaderrichtlijn Water	645	642	140	502
Oevers en baggeren	18.409	6.285	246	6.039
Civieltechnisch werken	22.439	4.901	685	4.216
Overig	1.208	1.208	-	1.208
Totaal	179.733	51.826	8.681	43.145
Programma 3: Gezuiverd water				
Uitvoeringsprogramma AWK	64.908	33.500	-	33.500
Garmerwolde	30.048	10.285	1.554	8.731
Beleid	2.100	1.060	-	1.060
Beheer	2.090	255	-	255
Totaal	99.146	45.100	1.554	43.546
Programma 4: Organisatie en omgeving				
Datagedreven werken	2.700	736	-	736
Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	1.902	656	-	656
Huisvesting	1.271	363	-	363
ICT infrastructuur	2.820	1.385	-	1.385
ICT informatiesystemen	2.536	1.212	-	1.212
Digitale dienstverlening	522	325	142	183
Informatiebeveiliging	300	350	-	350
Verkiezingen	430	70	-	70
Totaal	12.481	5.097	142	4.954
Totaal	616.527	153.016	42.319	110.696

KOSTENTOEREKENING

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toerekening van kosten aan de wettelijke taken.

Waterschap Noorderzijlvest onderscheidt de volgende wettelijke taken:

- Verontreinigingsheffing.
- Watersysteembeheer.
- Zuiveringsbeheer.

Alle activiteiten van het waterschap in het kader van de uitvoering van de opgedragen taken zijn ondergebracht in vier programma's. De netto lasten van deze programma's moeten worden gefinancierd uit de omslagen c.q. heffingen per taak. Er bestaat geen één op één relatie tussen de bestuurlijke programma's en de wettelijke taken. Dit betekent dat de netto lasten van de programma's moeten worden toegerekend aan de taken. Daar een programma een bundeling is van meerdere beheerproducten, die op zich weer worden gevormd uit bij elkaar behorende activiteiten, vindt deze toerekening op indirecte wijze plaats middels de toerekening van de beheerproducten aan de taken. De bij Noorderzijlvest toegepaste beheerproducten zijn gebaseerd op het door de Unie van Waterschappen ontwikkelde beleid- en beheerproducten model (BBP). Bij de productindeling wordt onderscheid gemaakt in primaire producten (hebben betrekking op werkzaamheden in relatie tot de taken van het waterschap) en ondersteunende producten. De primaire producten worden één op één toegerekend aan de taken. De ondersteunende producten worden niet toegerekend aan de primaire producten, maar worden rechtstreeks onder een programma gebracht.

Voor de toerekening van de ondersteunende producten aan de taken is de volgende methode toegepast:

- Daar waar eenduidig aan een taak toe te wijzen is, wordt het ondersteunende product rechtstreeks aan de bewuste taak toegerekend (voorbeeld: landmeetkundige diensten voor watersysteembeheer).
- Daar waar dit niet het geval is, wordt de toerekening gebaseerd op de verhouding van de directe kosten (personeelskosten en goederen en diensten) naar de taken van de rechtstreeks toe te rekenen producten.

De basisgedachte hierachter is dat naarmate er meer wordt uitgegeven aan een taak (in directe kosten en in uren) er ook meer gebruik wordt gemaakt van ondersteunende diensten, waarmee we voldoen aan de eis dat er een verdeling dient te worden gemaakt op basis van objectieve bedrijfseconomische criteria.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 29 november 2023 is de interne kostentoerekening vastgesteld.

BELASTINGOPBRENGSTEN EN TARIEVEN

Het belastingstelsel omvat drie heffingen:

- Verontreinigingsheffing.
- Zuiveringsheffing.
- Watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven. Meerpersoonshuishoudens betalen een forfait van 3 vervuils-

eenheden, terwijl een alleenwonende voor 1 vervuilingseenheid betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast. De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door vier categorieën te weten:

- Ingezetenen.
- Eigenaren (overig) ongebouwd.
- Eigenaren natuur.
- Eigenaren gebouwd.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 29 november 2023 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 30,0% aan de ingezetenen.
- 13,1% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken, niet zijnde natuurterreinen.
- 0,3% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen.
- 56,6% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie:

- Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn en voor gebouwde onroerende zaken wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd dat 75% lager is dan het tarief dat blijkens de verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.
- Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd dat 100% hoger is dan het tarief dat blijkens de verordening op de watersysteemheffing voor ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen geldt.

Het waterschap moet op taakniveau kostendeckend werken. Dit betekent dat de netto lasten per taak volledig gedekt moeten zijn. Dekking vindt plaats door de belastingopbrengsten en eventuele onttrekking aan de reserves. De belastinggelden worden opgebracht door de inwoners, die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het bedrag dat iedere categorie moet opbrengen is gebaseerd op de vastgestelde kostentoedeling. De per categorie vastgestelde op te brengen belastingbedragen leiden op basis van het aantal heffingseenheden (hectares, WOZ-waarde, woningen, VE's) tot belastingtarieven. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat niet alle opgelegde aanslagen betaald zullen worden als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de netto lasten van de taken watersysteem en zuiveren weergegeven.

In € 1.000	Jaarplan 2023	Jaarplan 2024	2025	2026	2027
Watersysteem	51.173	58.670	63.409	68.717	77.276
Zuiveren	30.787	35.313	36.864	44.964	45.209
Totaal	81.960	93.984	100.273	113.681	122.485

Met betrekking tot kwijtschelding en oninbaarheid wordt in het jaarplan uitgegaan van de inschatting van het Noordelijk Belastingkantoor.

In € 1.000	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2024	4.116	1.969	2.147
Jaarplan 2023	4.181	1.923	2.259

BELASTINGHEFFING 2024

De te dekken lasten van de taak watersysteem stijgen in het Jaarplan 2024 met 11,9% en voor de taak zuiveren met 11,1% ten opzichte van het Jaarplan 2023.

Taak	Jaarplan 2023	Jaarplan 2024	Index Jaarplan 2023 Jaarplan 2023 = 100
Watersysteem (heffing/categorie)			
Verontreinigingsheffing	484	534	110,3
Ingezetenen	16.780	18.531	110,4
Gebouwd	26.039	32.493	124,8
Ongebouwd	9.628	7.679	79,7
Natuur	150	169	112,3
Totaal watersysteem	53.083	59.406	111,9
Zuiveren	33.045	36.707	111,1
Totaal NZV	86.128	96.113	111,6

DEKKINGSOVERZICHT 2024

In onderstaande tabel is de dekking opgenomen, het dekkingsverschil is nagenoeg nihil.

Taak	Belasting heffing	Kwijtschelding en oninbaar	Onttrekking Reserve	Totaal dekking	Te dekken saldolasten	Dekkingsverschil
Watersysteem (heffing/categorie)						
Verontreinigingsheffing	534			534		
Ingezetenen	18.531	-1.583		16.948		
Gebouwd	32.493	-83		32.411		
Ongebouwd	7.679	-303		7.375		
Natuur	169			169		
Totaal watersysteem	59.406	-1.969	1.249	58.685	58.670	15
Zuiveren	36.707	-2.147	751	35.311	35.313	-2
Totaal NZV	96.113	-4.116	2.000	93.997	93.984	13

Voor het Jaarplan 2024 wordt een onttrekking uit de algemene reserves gedaan ter tariefegalisatie van € 2,0 miljoen.

OVERZICHT TARIEVEN

In onderstaand overzicht zijn de tarieven per heffingseenheid opgenomen.

Heffing/categorie	Heffings- eenheid	Jaarplan 2023	Jaarplan 2024	% Mutatie	2025	2026	2027
Watersysteemheffing							
Ingezetenen	in € per woonruimte	105,05	114,53	9,0%	124,25	132,38	146,40
Gebouwd - binnendijs	in % WOZ-waarde	0,0489	0,0574	17,4%	0,0667	0,0733	0,0825
Gebouwd - buitendijs	in % WOZ-waarde	0,0122	0,0144	18,0%	0,0167	0,0183	0,0206
Ongebouwd - binnendijs	in € per ha	93,71	74,67	-20,3%	82,30	88,98	99,98
Ongebouwd - wegen	in € per ha	187,42	149,34	-20,3%	164,60	177,96	199,96
Ongebouwd - buitendijs	in € per ha	23,43	18,67	-20,3%	20,58	22,25	25,00
Natuur	in € per ha	7,63	8,62	13,0%	9,53	10,34	11,66
Verontreinigingsheffing	in € per v.e.	77,17	84,87	10,0%	89,46	107,15	106,82
Zuiveringsheffing	in € per v.e.	77,17	84,87	10,0%	89,46	107,15	106,82

RESERVES EN VOORZIENINGEN

In het Jaarplan 2024 wordt € 2,0 miljoen onttrokken uit de algemene reserves ter tariefegalisatie. Verder wordt uit een aantal voorzieningen onttrokken ter dekking van personeelslasten. Deze voorzieningen waren daartoe gevormd.

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN JAARPLAN 2024						
Omschrijving in € 1.000	Stand 1 januari	Mutaties in het jaar			Stand 31 december	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Vermin- deringen		
		Rente	t.l.v. expl.			
Algemene reserves						
Watersysteem	10.945	-	-	1.249	9.697	109
Zuiveren	5.303	-	-	751	4.553	53
Bestemmingsreserves						
Watersysteem	1.168	8	-	88	1.088	18
Zuiveren (fonds oude leidingen)	5.717	-	-	-	5.717	-
Totaal eigen vermogen	23.135	8	-	2.088	21.055	181
Voorzieningen						
Watersysteem	-	-	-	-	-	-
Zuiveren	-	-	-	-	-	-
Algemeen	2.987	-	130	260	2.857	-
Totaal voorzieningen	2.987	-	130	260	2.857	-

FINANCIERING

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, samen met het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor sturing en beheersing van de treasuryfunctie. In oktober 2019 is het treasurystatuut geactualiseerd. Er wordt gewerkt met een treasury speerpuntenlijst, waarin ontwikkelingen van het afgelopen jaar en operationele doelstellingen en acties voor het komende jaar vastgelegd zijn. Deze lijst wordt in de treasurycommissie besproken en geëvalueerd. De uitgangspunten voor het plan liggen vast in het treasurystatuut en in deze paragraaf.

In 2024 en ook in de komende jaren staan er forse investeringen op het programma, zoals de investering in het HWBP-project Lauwersmeerdijk, rioolwaterzuiveringsinstallatie Westerkwartier en uitbreiding gemaal HD Louwes (Lauwersoog). In 2022 is een onderhandse geldlening ad € 80 miljoen afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank. Naar verwachting zal in 2024 een nieuwe lening afgesloten moeten worden. In het Jaarplan 2024 is als uitgangspunt een bedrag van € 100 miljoen meegenomen.

Schuldenlast

In de begroting wordt het algemeen bestuur geïnformeerd over de meest actuele stand van de schuldenlast. Hierbij wordt tevens een prognose gegeven voor het komende jaar en de drie jaar daaropvolgend. Deze prognose is gebaseerd op het verwachte tekort aan financieringsmiddelen, dat een saldo is van inkomsten (vooral belastingen) en uitgaven (exploitatiekosten en investeringen). Met name de hoogte van de investeringen is het meest bepalend voor het financieringstekort. De investeringsplanning voor de komende jaren is gebaseerd op ramingen. Per jaar zullen prognoses voor de komende jaren worden bijgesteld door verschuiving in tijd, prioritering dan wel in benodigde middelen.

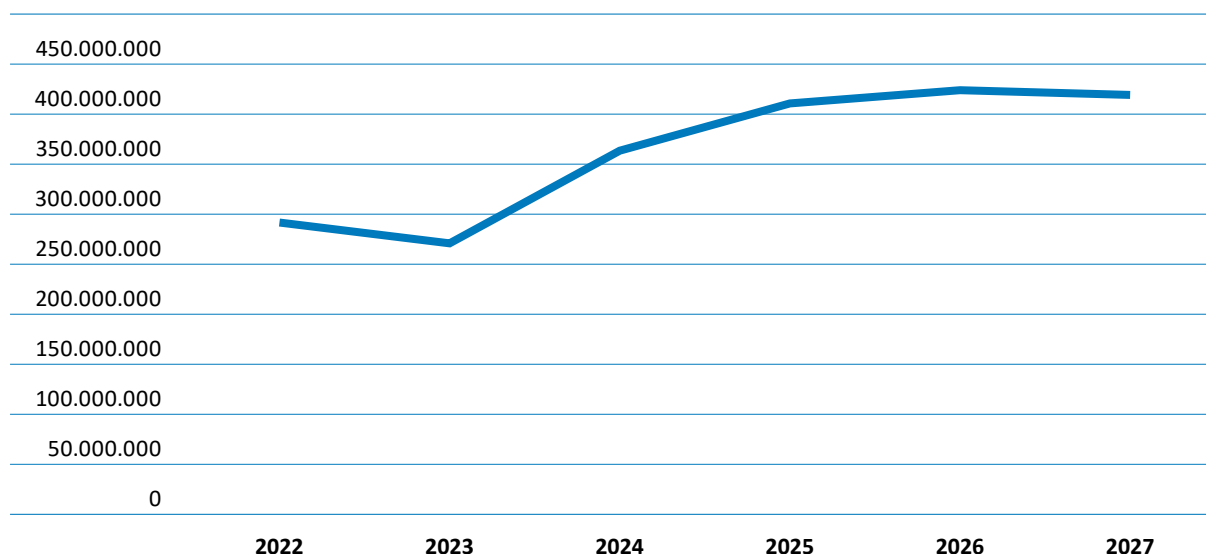
Op basis van de verwachte investeringsuitgaven voor de komende jaren is de schuldenlast opnieuw in kaart gebracht. Voor 2023 en 2024 betekent dit dat de schuldenlast zich ontwikkelt van eind 2023 € 276 miljoen naar eind 2024 € 362 miljoen. Hierbij gaan we ervan uit dat we begin 2024 nog een extra langlopende lening moeten afsluiten voor het verwachte financieringstekort.

De liquiditeitsprognose voor de jaren na 2024 laat zien dat er opnieuw extra externe middelen via leningen nodig zijn.

Parallel aan dit jaarplan wordt een 'schuldenvisie' opgesteld. In dit document wordt uiteengezet hoe wij tegen de schuldenlast van ons waterschap aankijken. Wat zijn de risico's van een hoge schuldenlast, wat vinden we acceptabel en hoe kunnen we dit beïnvloeden. Dit doen we door de schuldenlast in samenhang te bekijken met onze taken en opgaven en onze belastingtarieven. In deze visie wordt ook de inzet van onze reserves in relatie tot de schuldenlast meegenomen.

Ontwikkeling schuldenlast

Rentevisie

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financierings- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen wordt de rentevisie geactualiseerd. De rentevisie is gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de Nederlandse Waterschapsbank. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het vroegtijdig afsluiten van een nieuwe geldlening indien een rentestijging wordt verwacht. De jaren tot 2022 waren een periode waarin de rente ongekend laag was. Sindsdien zijn de rentetarieven meerdere keren verhoogd. Het belangrijkste rentetarief in de eurozone staat halverwege september 2023 op 4%. Dit is het hoogste niveau in 22 jaar. De verwachting is voor 2024 dat we uitkomen tussen 4% en 5%. Dit is in lijn met de marktverwachting.

Financieringstekort

Indien het financieringstekort ultimo 2024 geheel gedekt wordt met langlopende leningen, dan bedraagt de vaste schuld eind 2024 € 362 miljoen. Het financieringstekort komt in het jaar 2024 naar verwachting uit op € 100 miljoen vanwege een toename in de investeringen. Het verwachte financieringstekort kan in eerste instantie tijdelijk gedekt worden met een kortlopende lening. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkelingen, liquiditeitsprognoses en de geldende wettelijke kaders wordt de financiering met kort geld omgezet naar een langlopende geldlening. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Artikel 4 lid 2 van de Wet FIDO schrijft voor dat wanneer een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, het daarvan de toezichthouder op de hoogte stelt en met een plan komt om binnen de kasgeldlimiet te komen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het kortlopend vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2024: € 117,5 miljoen). Voor deze begroting betekent dit een kasgeldlimiet van € 27,0 miljoen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. De renterisiconorm is bedoeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Het is niet toegestaan de renterisiconorm te overschrijden.

Als norm voor het renterisico wordt een percentage van 30% van het begrotingstotaal aangehouden. Voor 2024 betekent dit een bedrag van € 35,3 miljoen. Het bedrag waarover in 2024 renterisico wordt gelopen bedraagt € 14,1 miljoen en bestaat uit aflossingen op de vaste geldleningen.

RISICOPARAGRAAF

Bij het uitvoeren van haar activiteiten heeft Noorderzijlvest te maken met risico's en onzekerheden. Door het uitvoeren van risicomanagement borgt Noorderzijlvest de continuïteit en kwaliteit van de werkzaamheden en de financiële positie van het waterschap. Veelal worden risico's afgedekt door het opzetten van procedures, door het afsluiten van verzekeringen of door het treffen van voorzieningen. Daarentegen zijn er ook risico's die niet afgedekt kunnen worden door deze maatregelen, deze zullen gedekt moeten worden uit de algemene reserve. Bij de inrichting van risicomanagement gaat het vooral om het gesprek over hoe je als organisatie omgaat met onzekerheden die de organisatiedoelen in gevaar kunnen brengen. In 2024 willen we samen met het bestuur deze risicodialoog voeren en komen tot een beoordeling van ons risico raamwerk.

Hierna wordt ingegaan op de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. In formule weergegeven:

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{(\text{Rest}) \text{ risico's}}$$

Met beschikbare weerstandscapaciteit wordt bedoeld de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om mogelijke toekomstige voorvallen waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Bestuurlijke risico's

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van risico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt in strategische en operationele risico's.

De belangrijkste risico's (hoge kans op voorkomen en een hoge impact op de organisatie) die bestuurlijke aandacht vragen zijn:

- Het risico dat er geen of onvoldoende bestuurlijk draagvlak is voor de uitvoering en of continuering van strategische plannen zoals maatregelen voor Droge Voeten 2050, Kaderrichtlijn Water, digitalisering of de klimaatmaatregelen. Oorzaken hiervoor kunnen zowel binnen het waterschap (bijvoorbeeld doordat bestuurlijk andere keuzes worden gemaakt) als buiten het waterschap liggen (samenwerkingspartners nemen onvoldoende maatregelen). De ontwikkelingen kunnen tevens sneller gaan dan verwacht. Een voorbeeld hiervan is de

klimaatontwikkeling. Op basis van de ervaringen in afgelopen jaren moeten er wellicht eerder maatregelen worden genomen. Dit alles vraagt om het maken van keuzes, met partners tijdig te overleggen en het nemen van maatregelen in de komende jaren.

- Door de huidige oplopende rente wordt het risico van toekomstige hogere rentelasten steeds aannemelijker. Dit geeft een opwaartse druk op de tarieven en/of een beperking van de ruimte voor andere exploitatielasten. Door het afsluiten van langlopende leningen met een lange rentevast periode, het volgen van de marktontwikkelingen en inspelen op toekomstige stijgingen wordt dit risico beperkt.
- De risico's vanuit informatiebeveiliging en privacy hebben vooral te maken met het beschermen van (privacy)gevoelige data. Door hiaten in de informatiebeveiliging kan de ICT omgeving in handen van kwaadwillende vallen of door onjuist menselijk handelen kunnen persoonsgegevens in verkeerde handen terechtkomen. Een incident kan onder andere leiden tot reputatieschade en discontinuïteit van de bedrijfsprocessen. Binnen Noorderzijlvest hebben de thema's informatiebeveiliging en privacy hoge prioriteit. De doelstelling is om door te groeien richting niveau 4 van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Hiervoor zijn diverse acties reeds in gang gezet.
- Operationele risico's kunnen een bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden zijn het niet op orde hebben van het watersysteem of het niet nakomen van bestuurlijke afspraken. Het niet adequaat inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen of het voldoende bewust zijn van de omgeving bij projecten kunnen eveneens bestuurlijke impact hebben.

Bedrijfsvoering risico's

De ervaring leert dat de meeste bedrijfsvoering risico's min of meer structureel van aard zijn. Desondanks doen zij zich in de praktijk niet veelvuldig voor. Op een enkele uitzondering na is de kans op voorkomen laag ingeschat. Incidenteel doet zich een risico voor zoals het overstromingsrisico bij de regionale keringen, een storm bij de primaire keringen en/of de gevolgen van extreem wateroverlast of juist watertekort. De gevolgen kunnen uiteraard wel groot zijn.

De belangrijkste risico's die mogelijk een toekomstig effect hebben op het weerstandsvermogen zijn:

- **Waterveiligheid:** Risico van doorbraak van de primaire of regionale kering met als gevolg overstroming. Door onze keringen op orde te hebben en houden wordt dit risico beperkt.
- **Voldoende en gezond water:** De kosten bodemdaling door aardgaswinning worden op lange termijn niet of onvoldoende vergoed door derden (NAM). Vooralsnog biedt de overeenkomst uit 1983 voldoende financiële waarborgen. Desondanks zal de bestuurlijke discussie hierover in relatie tot het gasbesluit 2018 worden gecontinueerd.
- **Gezuiverd water:** Het risico is dat op termijn onvoldoende geld beschikbaar is voor het verwijderen van de buiten gebruik gestelde leidingen. Dit omdat het daarvoor aanwezige fonds onvoldoende rendement oplevert. Gezien de oplopende rente wordt beoordeeld of het fonds weer renderend gemaakt kan worden. Dit is een gedeeld risico met het waterschap Hunze en Aa's.
- **Bestuur en organisatie:** Een risico is dat medewerkers niet op de goede plaats zitten door toenemende eisen die gesteld worden en de huidige oververhitte arbeidsmarkt. Momenteel loopt intern een ontwikkelspoor, genaamd toekomstfit, om hier extra aandacht voor te vragen.

Naast de risico's die ten laste van het weerstandsvermogen komen, zijn er bedrijfsvoeringsrisico's die ten laste van de post onvoorzien komen. Voorbeelden van dergelijke risico's zijn een breuk in een persleiding, een faillissement van een leverancier, kortdurende uitval van infrastructuur of schade aan eigendommen

van derden. In de exploitatiebegroting is hiervoor een post onvoorzien opgenomen. Deze is echter beperkt van omvang (€ 10.000). Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat er voldoende middelen in de exploitatiebegroting zijn opgenomen om eventuele tegenvallers op te vangen.

Beschikbare vermogen versus omvang risico's

Ultimo boekjaar 2022 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen (na resultaatbestemming) in totaal € 16,3 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

- Watersysteembeheer € 11,0 miljoen.
- Zuiveringsbeheer € 5,3 miljoen.

De eerder genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 4,3 miljoen bedraagt (was € 2,5 miljoen). Dit komt met name door een hogere waardering van de risico's die ontstaan door overvloedige regenval en risico's als gevolg van bodemdaling.

Hierbij zijn de risico's van doorbraak primaire kering en het niet voldoen aan de vigerende normen voor de primaire kering (programma waterveiligheid en rampenbestrijding) niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in het jaarplan.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstandscapaciteit wenselijk van € 3,9 miljoen en voor de taak zuivering € 0,4 miljoen.

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Voor beide taken in totaal bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2023 3,8. Per taak is de stand als volgt:

WEERSTANDSVERMOGEN					
	Beschikbaar	Benodigd	Factor	Overschot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm (0,8)
Watersysteem	10.9456	3.869	2,8	7.087	7.850
Zuiveren	5.305	407	13,1	4.898	4.980
Totaal	16.250	4.276	3,8	-	-

VERBONDEN PARTIJEN

Waterschap Hunze en Aa's

Tussen Waterschap Hunze en Aa's en Waterschap Noorderzijlvest wordt samengewerkt ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupees en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan. Met ingang van 2022 bedraagt het aandeel van Waterschap Noorderzijlvest 58% voor de zuiveringstaken en 45% voor de laboratoriumwerkzaamheden. Daarnaast is vanaf 2022 overeengekomen dat verrekening plaatsvindt op basis van werkelijke kosten.

Noordelijk Belastingkantoor

Het Noordelijk Belastingkantoor is een samenwerking op het gebied van belastingen in de drie noordelijke provincies. Het Noordelijke Belastingkantoor behartigt de belangen op gebied van heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken. Het is een gemeenschappelijke regeling in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, die is aangegaan door de drie noordelijke waterschappen en de gemeente Groningen. Het procentuele aandeel van Waterschap Noorderzijlvest is voor het jaar 2024 13,7%. Iedere deelnemer heeft 1 stem in het bestuur.

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is opgericht om, vooral op het gebied van informatie- en communicatie-technologie, producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Binnen Het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht. Tussen deze onderdelen is een strikt financiële scheiding aangebracht, zodat waterschappen die niet aan facultatieve taken deelnemen hierover geen financieel risico lopen.

De Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Hoofddoelstelling van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De bank streeft niet naar maximale winst, maar naar een bij het karakter van de bank passend optimaal resultaat. Waterschap Noorderzijlvest is eigenaar van ruim 2% van de aandelen.

N.V. Groninger Monumenten Fonds

Het Groninger Monumentenfonds waarborgt het behoud van het monumentale erfgoed van Groningen stad en provincie. Het voormalige Waterschapshuis in Onderdendam is destijds ingebracht door Waterschap Noorderzijlvest. Waterschap Noorderzijlvest bezit 4% van het geplaatste aandelenkapitaal. Het doel van de N.V. is om in het belang van stads- en dorpsherstel registergoederen te behouden en te verwerven. Monumenten die geen woonfunctie hebben zijn steeds moeilijker te behouden. Dat is waar het Groninger Monumentenfonds zich hard voor maakt. De afgelopen jaren is, mede door de coronacrisis, een wankelende financiële positie ontstaan. In 2022 heeft de gemeente Groningen aangegeven uit het Groninger Monumentenfonds te willen treden en de stad Groninger monumenten in een ander fonds onder te willen brengen. Omdat ook de meerjarige lening van de provincie Groningen eind 2023 dient te worden afgelost, is door het bestuur van Monumentenfonds N.V. de conclusie getrokken dat het Monumentenfonds niet langer kan voortbestaan. Aan Noorderzijlvest is gevraagd welke toekomst het waterschap ziet voor het voormalige Waterschapshuis in Onderdendam.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast zijn we nog enkele samenwerkingsverbanden aangegaan met andere overheden. Een voorbeeld is die voor de aanleg, het beheer, onderhoud en instandhouding van systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). Verder kan genoemd worden de beheerovereenkomst met betrekking tot zuiveringstechnische werken tussen Waterschap Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân en Waterschap Drents Overijsselse Delta. Sinds het jaar 2000 zijn afspraken gemaakt over het beheer en de verdeling van kosten. Tenslotte neemt Noorderzijlvest deel in de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en in de Unie van Waterschappen.

EMU-SALDO (INDICATIEF)

Ter bescherming van de euro is in het Stabiliteits- en groeipact (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen.
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid. De vier Nederlandse overheden zijn er samen verantwoordelijk voor dat ons land gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) moeten de vier overheden ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent worden gesteld vanuit de Europese Unie, met name EMU-saldo en EMU-schuld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

Uitzonderingen daargelaten publiceert het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in de week van Prinsjesdag de gegevens waarmee het Uniebureau de totale EMU-referentiewaarde voor de waterschappen kan verdelen over de individuele waterschappen. Omdat er op dit moment nog geen bestuurlijk akkoord tussen het (demissionair) kabinet en de koepels van de decentrale overheden is bereikt over de gezamenlijke EMU-ruimte van de gemeenten, provincies en waterschappen in de jaren 2024 tot en met 2026 heeft BZK deze gegevens dit jaar niet verstrekt. De bedoelde overeenstemming wordt in het laatste kwartaal van 2024 verwacht.

Omdat de waterschappen de eigen EMU-referentiewaarde willen opnemen in hun ontwerp-begrotingen voor 2024 heeft het Uniebureau indicatieve referentiewaarden berekend op basis van het volgende:

- In het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen van dit najaar wordt het ambtelijk onderhandelingsresultaat voor de EMU-ruimte van de decentrale overheden vastgesteld. Dit onderhandelingsresultaat geeft aan dat de decentrale overheden voor de periode 2024 tot en met 2026 een ruimte van 0,5% BBP hebben en waarbij er voor de waterschappen een ruimte van 0,06% BBP is.
- De waterschappen behouden deze ruimte in de jaren 2027 en 2028.
- Wat betreft de omvang van het BBP wordt de raming van september 2023 van het Centraal Planbureau (CPB) gehanteerd en wat betreft de ontwikkeling van het BBP in de periode 2024 - 2028 de raming van augustus 2023 van het CPB.

Met name als gevolg van het eerste punt hebben onderstaande referentiewaarden geen formele status en heeft het Uniebureau ze als indicatief bestempeld.

De indicatieve referentiewaarde EMU-saldo 2024 voor Noorderzijlvest is -€ 15,0 miljoen. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

EMU-SALDO JAARPLAN 2024 EN DOORKIJK 2025 - 2027				
Omschrijving	Jaarplan 2024	2025	2026	2027
1. EMU/exploitatiesaldo	-2.000	-	-	-
2. Invloed van investeringen				
Bruto investeringen	-159.293	-137.820	-99.084	-67.348
Investeringsubsidies en bijdragen	42.319	53.571	48.629	33.099
Verkoop van activa	-	-	-	-
Afschrijvingen	21.062	23.825	30.358	34.769
	-95.912	-60.424	-20.098	520
3. Invloed van voorzieningen				
Toevoegingen aan voorzieningen				
- t.l.v. de exploitatie	130	154	202	172
- t.g.v. de exploitatie	-	-	-	-
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-260	-260	-260	-260
Externe vermeerderingen	-	-	-	-
Externe verminderingen	-	-	-	-
	-130	-106	-58	-88
4. Deelnemingen en aandelen				
Boekwinst	-	-	-	-
Boekverlies	-	-	-	-
	-	-	-	-
Totaal EMU-saldo	-98.042	-60.530	-20.156	432

OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

De Wet Open Overheid (WOO) trad op 1 mei 2022 in werking. Deze wet verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de WOO is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting en de verantwoording aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de WOO. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2024 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding. Dit betreft zowel reguliere activiteiten die uit de standaard budgetten worden bekostigd, als activiteiten die worden bekostigd vanuit de middelen die door het Ministerie van Binnenlandse Zaken beschikbaar zijn gesteld voor de implementatie de uitvoering van de WOO.

1. Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (Artikel 3.3 WOO)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die het waterschap onderneemt om informatie openbaar te maken voor de samenleving. In 2024 gaan we hiervoor de volgende activiteiten uitvoeren:

- Actief openbaar maken van documenten uit de informatie categorieën volgens het implementatieplan dat in 2023 is opgesteld.
- Inrichten van publicatieplatformen van het waterschap en de aansluiting daarvan op de landelijke publicatievoorziening.
- Processen herinrichten zodat actieve openbaarmaking geborgd wordt in de uitvoering.

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (Artikel 3.1 WOO)

We richten ons in 2024 in eerste instantie op het voldoen aan de WOO. Daarbij sluiten we aan op het tempo dat landelijk wordt bepaald. Parallel daaraan stellen we een ambitie op die richting geeft aan de eventuele vervolgstappen die Noorderzijlvest gaat zetten op het gebied van openheid en transparantie. Dit is het vertrekpunt voor verdere maatregelen die invulling geven aan de inspanningsverplichting.

3. Passieve openbaarmaking - openbaarmaking op verzoek (Artikel 4 WOO)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals bijvoorbeeld WOO-verzoeken. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens. In 2024 zetten we de benodigde stappen uit het implementatieplan die nodig zijn om WOO-verzoeken beter af te kunnen handelen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is de positionering van de WOO-contactpersoon.

4. Aanstelling en het in dienst hebben van een WOO-contactpersoon (Artikel 4.7 WOO)

De WOO schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Waterschap Noorderzijlvest stelt in 2024 een WOO-contactpersoon aan.

5. De informatiehuishouding (Artikel 6 WOO)

Deze aandachtspunten, waar op basis van de WOO aan gewerkt moet worden, vereisen van het waterschap dat processen opnieuw worden ingericht en dat informatie efficiënter en effectiever toegankelijk wordt gemaakt, zowel binnen als buiten het waterschap. Dit gaat soms om ingrijpende en complexe organisatieveranderingen. De WOO is geen 'ding' van alleen juristen of communicatieadviseurs. De WOO gaat over de 'makers van informatie' in inhoudelijke teams en over processen in teams die informatie beheren en verwerken.

Voor de verbetering van de informatiehuishouding gaan we in 2024 de volgende activiteiten uitvoeren:

- Verbeteren van duurzame toegankelijkheid: Het goed opslaan van informatie is essentieel voor de openbaarmaking ervan. In 2024 investeren we in het goed opslaan van informatie uit de verschillende processen en systemen. We nemen maatregelen om de duurzame toegankelijkheid van de digitale informatie te borgen.
- Inrichten van systemen en processen: In 2024 werken we aan de inrichting, optimalisatie en in beheer nemen van systemen. We actualiseren werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding met focus op de categorieën voor actieve openbaarmaking. De borging van duurzame toegankelijkheid en openbaarmaking nemen we mee in de inrichting en implementatie van het nieuwe zaakstelsel.
- Uitvoeren van kwaliteitszorg: Om de actieve openbaarmaking te borgen en bewaken brengen we in 2024 de eerste categorieën onder in een in te richten kwaliteitscyclus.
- Gezamenlijk realiseren van de veranderopgave: We ondernemen activiteiten om de gezamenlijke veranderopgave te realiseren. We organiseren aansluitend op het bovenstaande communicatie, opleiding en begeleiding om medewerkers mee te nemen in de veranderopgave.

FASTSTELLEN BEGROTING 2024

Het algemeen bestuur van Waterschap Noorderzijlvest

Overwegende dat de ontwerpbegroting 2024 gedurende veertien dagen ter inzage heeft gelegen, gezien het door het dagelijks bestuur van Waterschap Noorderzijlvest opgesteld ontwerp van het Jaarplan 2024 d.d. 29 november 2023, gelet op artikel 100 van de Waterschapswet.

1. Het Jaarplan 2024 van Waterschap Noorderzijlvest als volgt vast te stellen:

Naar de programma's van het waterschap

Veilig leven met water	€ 12.678.000
Voldoende en gezond water	€ 29.190.000
Gezuiverd water	€ 20.459.000
Organisatie en omgeving	€ 31.657.000
Totaal generaal	€ 93.984.000

Naar kosten- en opbrengstensoorten

Totaal van de lasten	€ 117.533.000
Totaal aan baten zonder omslagen en onttrekking reserve	- € 23.549.000
	€ 93.984.000

Te dekken door omslagen en heffingen

Watersysteem	€ 57.422.000
Zuiveren	€ 34.562.000
	€ 91.984.000

Te dekken door onttrekking algemene reserve zuiveren € 751.000

Te dekken door onttrekking algemene reserve watersysteem € 1.249.000
€ 93.984.000

2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2025 - 2027.
3. De uit de Begroting 2024 voortvloeiende Tarievennota 2024 vast te stellen.
4. De uit de Begroting 2024 voortvloeiende Belastingverordening 2024 vast te stellen.
5. Een krediet van in totaal € 9.355.000 voor uitvoering van 33 projecten, in het Jaarplan 2024 gecategoriseerd met de letter 'A'.

Aldus besloten in de vergadering van het algemeen bestuur van Waterschap Noorderzijlvest, gehouden op 29 november 2023 te Groningen.

Het algemeen bestuur

Roeland van der Schaaf, *dijkgraaf*

Bas Tammes, *secretaris-directeur*

BIJLAGEN BEGROTING 2024 - 2027

BIJLAGE 1 - INVESTERINGSPLAN 2024 - 2027

Vaststelling krediet

A: Vaststelling krediet bij Jaarplan 2024.

B: Apart voorstel in 2023 - 2024 aan algemeen bestuur.

C: Krediet reeds eerder vastgesteld.

Voor het krediet geldt dat gelijktijdig met het jaarplan alleen de besteding 2024 wordt vastgesteld. De bedragen van 2025 - 2027 zijn indicatief en worden niet vastgesteld in Jaarplan 2024.

Programma en cluster	Verstrekt krediet	Status krediet	Bruto bestedingen Jaarplan 2024	Bijdragen Jaarplan 2024	Netto bestedingen Jaarplan 2024	Bruto bestedingen 2025	Bruto bestedingen 2026	Bruto bestedingen 2027
Programma 1: Veilig leven met water								
Beleid								
Zorgplicht review primaire keringen	-	A	63	-	63	75	75	75
Uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid	-	A	100	-	100	450	400	400
Landelijke beoordelingsronde 2 (LBO2)	-	A	-	-	-	500	500	500
Toetsing beheergebied NBW	-	A	50	-	50	50	50	50
Toekomstbestendig Lauwersmeergebied	-	A	275	100	175	875	1.000	1.000
Toetsing 3e ronde + ontwikkeling adaptatie strategie boezem (incl. Lauwersmeer)	-	A	50	-	50	50	50	50
Toetsing primaire kering 2016 - 2023	2.350	C	90	-	90	-	-	-
Dubbele Dijk erosie-onderzoek	3.573	C	250	250	-	-	-	-
3D gegevens verwerking voor dijktraject 6-6	500	C	200	-	200	200	40	-
Totaal Beleid	6.423		1.078	350	728	2.200	2.115	2.075
HWBP								
Bijdr. Hoogwaterbeschermingsprogramma (N)	-	A	3.100	-	3.100	2.900	2.900	3.300
nHWBP project Lauwersmeerdijk-ecologische koppelpoorten	-	B	6.000	6.000	-	10.000	10.000	-
nHWBP project Lauwersmeerdijk	160.112	C	40.000	25.004	14.996	36.000	21.000	11.382
Veldmetingen	10.986	C	550	550	-	550	650	550
nHWBP project Delfzijl - Eemshaven	126.229	C	42	38	4	192	42	42
Totaal HWBP	297.327		49.692	31.592	18.100	49.642	34.592	15.274
Regionaal								
Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019	18.098	C	223	-	223	-	-	-
ZWK Reg.ker. Hoendiep ZZ	3.000	C	-	-	-	-	-	-
Herplant Bomen Eemskanaal	125	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Regionaal	21.223		223	-	223	-	-	-
Beheer								
Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater	195	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Beheer	195		-	-	-	-	-	-
Totaal Programma 1	325.167		50.993	31.942	19.051	51.842	36.707	17.349

Programma en cluster	Verstrekt krediet	Status krediet	Bruto bestedingen Jaarplan 2024	Bijdragen Jaarplan 2024	Netto bestedingen Jaarplan 2024	Bruto bestedingen 2025	Bruto bestedingen 2026	Bruto bestedingen 2027
Programma 2: Voldoende en gezond water								
Cluster Beheer & Onderhoud								
Variantenstudie optimalisatie werkplaatsen	100	A	100	-	100	-	-	-
Tractie 2022 (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's) (N)	550	A	-	-	-	-	-	-
Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's) (N)	2.850	A	750	-	750	750	750	750
Ontwikkeling slimmer sturen (voorheen WAM kwantiteit)	150	A	50	-	50	50	50	50
Aanpassingen werkplaats, werktuigenloods en terrein Onderdendam	-	B	-	-	-	1.650	-	-
Aanpassingen werkplaats, werktuigenloods en terrein Leek	-	B	-	-	-	-	950	-
Groot onderhoud WSWV	-	B	-	-	-	-	-	2.000
Groot onderhoud WSWV	5.500	C	2.250	-	2.250	1.500	1.500	-
Ontwikkeling WAM waterkwantiteit	200	C	-	-	-	-	-	-
Monitoring Vaarwegen	100	C	-	-	-	-	-	-
Freshem	200	C	50	-	50	50	-	-
Totaal Beheer & Onderhoud	9.650		3.200	-	3.200	4.000	3.250	2.800
Cluster Beleid & Strategie								
Maatregelen zandgronden	-	B	-	-	-	50	250	-
Kop van Drenthe	-	B	100	-	100	300	2.000	-
Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	697	C	60	-	60	-	-	-
Vermind. Landbw.em (bijdr NZV aan DAW)	5.121	C	640	-	640	250	-	-
Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater	1.219	C	200	-	200	199	145	-
Klimaatadaptatie (Blue Transition)	347	C	380	-	380	380	380	-
Planvorming NPLG	300	C	300	150	150	-	-	-
Gebiedsger aanpak Eelder en Peizerdiep	340	C	85	-	85	-	-	-
Zoet op Zout Lauwersmeer	250	C	-	-	-	75	75	100
Actualisatie legger	623	C	305	-	305	185	133	-
Totaal Beleid & Strategie	8.896		2.070	150	1.920	1.439	2.983	100
Cluster Civieltechnisch Werken								
Uitvoeren oplossen vismigratie knelpunten	-	B	250	-	250	1.500	1.450	-
Restauratie cultuurhistorische monumenten	3.000	B	-	-	-	910	1.050	1.040
Renovatie gemaal De Waterwolf-bouwkundig	854	C	751	-	751	-	-	-
Onderhoud Cleveringsluizen 2022 (N)	-	B	-	-	-	283	2.124	-
Onderhoud Cleveringsluizen 2022	435	C	317	125	192	-	-	-
Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis (N)	5.400	C	1.120	560	560	1.190	-	-
Restauratie cultuurhistorische monumenten (incl. Gebiedsplan Aduarderdiep)	5.845	C	1.858	-	1.858	-	-	-
Groot onderhoud bruggen	6.780	C	605	-	605	605	-	-
Wateraanvoer doorstroming Grunobuurt	125	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Civieltechnisch Werken	22.439		4.091	685	4.216	4.488	4.624	1.040
Gebiedscluster Paterwoldsemeer								
Klimaatmaatregelen Stedelijk wonen Groningen-Zuid	-	B	500	-	500	600	-	-
Kaderrichtlijn Water maatregelenpakket Pwoldsemeer 22-27	4.545	C	2.574	-	2.574	620	-	-
Verbeterloc. Kwelsloten Hoornsedijk	553	C	553	-	553	-	-	-
Peilbesl. Paterswoldsemer/Klimaatmaatreg	2.203	C	800	-	800	1.186	-	-
Totaal Gebiedscluster Paterwoldsemeer	7.301		4.427	-	4.427	2.406	-	-

Gebiedscluster De Onlanden								
Optimalisatie Onlanden (realisatie) (N)	-	B	-	-	-	-	8.486	700
Optimalisatie Onlanden (realisatie)	7.305	C	1.272	-	1.272	4.008	587	-
Totaal Gebiedscluster De Onlanden	7.305		1.272	-	1.272	4.008	9.073	700
Gebiedsclusters ZWK								
ZWK Dwarsdiep(N)	7.953	B	4.553	2.880	1.673	5.400	1.200	-
ZWK Gebiedsontwikkeling	847	C	847	-	847	-	-	-
ZWK Dwarsdiep	2.100	C	1.134	-	1.134	-	-	-
ZWK	23.385	C	1.600	-	1.600	-	-	-
Totaal Gebiedsclusters ZWK	34.285		8.134	2.880	5.254	5.400	1.200	-
Gemalen								
Waterstructuurplan Westrand (N2)	-	B	1.734	-	1.734	-	-	-
Waterstructuurplan Westrand (N)	1.112	C	692	-	692	-	-	-
Gemaal De Drie Delfzijen (N)	1.000	B	-	-	-	-	1.000	-
Gemaal De Drie Delfzijen	3.665	C	1.650	-	1.650	1.655	-	-
Uitvoering renovatie/optimalisatie Rottegat	1.263	C	100	-	100	-	-	-
Gemaal Oldenoord	3.600	C	1.000	-	1.000	2.420	-	-
Totaal Gemalen	10.640		5.176	-	5.176	4.075	1.000	-
Kaderrichtlijn Water								
Kaderrichtlijn Water maatregelen fase 3 V	-	A	400	50	350	-	-	-
Kaderrichtlijn Water maatregelen fase 3 U	-	B	-	-	-	2.925	3.650	5.500
Kaderrichtlijn Water maatregelen Eelderdiep	645	C	242	90	152	242	-	-
Totaal Kaderrichtlijn Water	645		642	140	502	3.167	3.650	5.500
Nieuwe Waterwerken Zoutkamp								
Nieuwe Waterwerken Zoutkamp	57.174	C	14.500	4.580	9.920	19.000	4.125	-
Totaal Nieuwe Waterwerken Zoutkamp	57.174		14.500	4.580	9.920	19.000	4.125	-
Oevers en Baggeren								
Uitvoeringsprogramma oevers en baggeren	-	A	400	-	400	1.100	850	-
Herstel kades 2e schil - uitvoering	-	B	330	46	284	330	-	-
Herstel kades 2e schil	325	C	70	-	70	-	-	-
Uitvoeringsprogramma peilbesluiten (N)	-	B	-	-	-	770	700	-
Uitvoeringsprogramma peilbesluiten	8.034	C	2.995	-	2.995	1.100	-	-
KRW oevers 2020-2022	848	C	452	-	452	-	-	-
Herinrichting Helwerdermaar (uitvoering)	1.233	C	300	-	300	-	-	-
Uitvoering oeilverdedigingen	5.500	C	750	-	750	1.250	1.000	917
Wateraanvoer Oostelijke stadswijken	260	C	151	-	151	-	-	-
Vispassages De Delthe en Sichterman	2.210	C	838	200	638	-	-	-
Totaal Oevers en Baggeren	18.409		6.285	246	6.039	4.550	2.550	917
Peilbesluiten								
Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017 - 2021	1.494	C	10	-	10	-	-	-
Onderhoudslegger	287	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Peilbesluiten	1.781		10	-	10	-	-	-
Overig								
Zonnepark Spijkerpomp	1.208	C	1.208	-	1.208	-	-	-
Totaal Overig	1.208		1.208	-	1.208	-	-	-
Totaal Programma 2	179.733		51.826	8.681	43.145	52.533	32.454	11.057

Programma en cluster	Verstrekt krediet	Status krediet	Bruto bestedingen Jaarplan 2024	Bijdragen Jaarplan 2024	Netto bestedingen Jaarplan 2024	Bruto bestedingen 2025	Bruto bestedingen 2026	Bruto bestedingen 2027
Programma 3: Gezuiverd water								
Uitvoeringsprogramma AWK								
Renovatie rioolgemaal fase 5 vanaf 2024	-	B	-	-	-	50	750	750
Rendementsverbeterende werkzaamheden AWK	-	A	1.000	-	1.000	5.000	5.000	5.000
Aanleg persleiding 1 Onderdendam-Winsum incl gemalen	-	B	-	-	-	-	-	500
RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering (N;3A)	32.006	C	14.500	-	14.500	5.870	-	-
RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering (N;3B)	30.202	C	17.000	-	17.000	6.290	-	-
Aanleg zonneparken bij RWZI's Gaarkeuken	2.700	C	1.000	-	1.000	2.153	-	-
Totaal Uitvoeringsprogramma AWK	64.908		33.500	-	33.500	19.363	5.750	6.250
Beheer								
Revisie en vervanging leidingen (N)	2.090	A	255	-	255	270	500	454
Totaal Beheer	2.090		255	-	255	270	500	454
Beleid								
Klimaatneutraal	1.300	A	150	-	150	150	150	150
Meetapparatuur lachgas en methaangas	800	A	300	-	300	308	230	200
Maatregelen klimaatneutraal	-	B	450	-	450	1.600	10.550	1.500
Kaamera	-	B	160	-	160	-	-	-
Totaal Beleid	2.100		1.060	-	1.060	2.058	10.930	1.850
Garmerwolde								
Aanpassing persleiding Groningen-Garmerwolde	-	B	-	-	-	100	900	13.000
Koelwaterfabriek(3B) (Uitbreiding North Water)	-	B	-	-	-	-	3.000	-
Maatregelen routekaart kring Garmerwolde	-	B	-	-	-	-	1.500	7.000
Vervanging WKK installatie Garmerwolde	-	B	-	-	-	-	-	3.000
Maatregelen cluster RWZI Winsum	-	B	-	-	-	-	-	250
Routekaart Hogeland en Westerkwartier	-	B	50	-	50	200	300	-
Vervanging filterpersen RWZI Garmerwolde	10.888	C	700	-	700	-	-	-
Vervangen procesautomatisering RWZI's(vanaf 2019)	2.070	C	55	-	55	-	-	-
Onderzoek medicijnresten RWZI Garmerwolde	3.820	C	1.230	1.054	176	1.600	-	-
Realisatie slibbehandeling RWZI Garmerwolde	12.070	C	8.200	500	7.700	720	-	-
Verv meetapp. RWZI GMW	400	C	-	-	-	-	-	-
Routekaart Groningen	800	C	50	-	50	100	-	-
Totaal Garmerwolde	30.048		10.285	1.554	8.731	2.720	5.700	23.250
Totaal Programma 3	99.146		45.100	1.554	43.546	24.412	22.880	31.804

Programma en cluster	Verstrekt krediet	Status krediet	Bruto bestedingen Jaarplan 2024	Bijdragen Jaarplan 2024	Netto bestedingen Jaarplan 2024	Bruto bestedingen 2025	Bruto bestedingen 2026	Bruto bestedingen 2027
Programma 4: Organisatie en omgeving								
Datagedreven werken								
Datalab	-	A	50	-	50	-	-	-
Datagedreven werken	1.460	A	500	-	500	460	500	500
Digitale informatie en transformatie	250	C	-	-	-	-	-	-
Samenwerken rond documenten	400	C	186	-	186	150	-	-
Verbetering Ontsluiting BRK	80	C	-	-	-	-	-	-
Grip op energieverbruik	40	C	-	-	-	-	-	-
Inzicht in DATA	140	C	-	-	-	-	-	-
Basis voor datagedreven werken	330	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Datagedreven werken	2.700		736	-	736	610	500	500
Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur								
Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	1.370	A	370	-	370	400	400	400
Implementatie diverse initiatieven hWh	100	A	100	-	100	-	-	-
Uitwijkonderzoek calamiteiten	50	C	25	-	25	-	-	-
Vervanging beeldbank	20	C	20	-	20	-	-	-
DAMO en HYDAMO	297	C	116	-	116	-	-	-
Archieven op orde 2	65	C	25	-	25	-	-	-
Totaal Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	1.902		656	-	656	400	400	400
Huisvesting								
Huisvesting (uitvoering)	130	A	-	-	-	-	-	130
Laadpalen	-	A	100	-	100	-	-	-
Ver.best.syst. Liften + aanpassen luchthoeveelheid	90	C	-	-	-	-	-	-
Hoofdentree Stedumermaar	170	C	163	-	163	-	-	-
Zonwering	100	C	100	-	100	-	-	-
Buitengevel verven	100	C	-	-	-	100	-	-
Parket vervangen	200	C	-	-	-	200	-	-
Sanitair hoofdkantoor	100	C	-	-	-	100	-	-
Plafond en verlichting hoofdkantoor	300	C	-	-	-	-	300	-
Waarhuis Schouwerzijl	81	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Huisvesting	1.271		363	-	363	400	300	130
ICT infrastructuur								
Vaste telefonie (teams)	60	A	-	-	-	60	-	-
Vernieuwing hardware AB-zaal	200	A	-	-	-	-	200	-
Vernieuwing WiFi	75	A	75	-	75	-	-	-
Vervanging laptops en tablets	550	A	100	-	100	-	-	633
Windows 11	200	A	150	-	150	50	-	-
Teams hardware	150	C	-	-	-	150	-	-
Vervanging SAN + Servers	700	C	700	-	700	-	-	-
Mobiel, Data en vaste lijnen	50	C	-	-	-	50	-	-
Vernieuwing infrastructuur buitenlokaties	415	C	280	-	280	135	-	-
Fire wall	420	C	80	-	80	-	-	-
Totaal ICT infrastructuur	2.820		1.385	-	1.385	445	200	633

ICT informatiesystemen								
Implementatie E-HRM	447	A	447	-	447	-	-	-
DMS zaakstelsysteem	910	C	272	-	272	-	-	-
Vervanging financiële systemen (Goudvis)	1.079	C	419	-	419	-	-	-
Vervanging VTH systeem	100	C	75	-	75	-	-	-
Totaal ICT informatiesystemen	2.536		1.212	-	1.212	-	-	-
Digitale dienstverlening								
WOO PvA en Implementatie	340	A	150	142	8	190	-	-
Digitale dienstverlening	-	A	100	-	100	-	-	-
Digitale toegankelijkheid	107	C	-	-	-	-	-	-
Aansluiten DigiD Machtigen + PIP	75	C	75	-	75	-	-	-
Totaal Digitale dienstverlening	522		325	142	183	190	-	-
Informatiebeveiliging								
Vitaal verklaring waterschap	-	A	100	-	100	-	-	-
Informatiebeveiliging	300	C	250	-	250	-	-	-
Totaal Informatiebeveiliging	300		350	-	350	-	-	-
Verkiezingen								
Verkiezingen 2027	-	A	70	-	70	70	70	240
Verkiezingen 2023	430	C	-	-	-	-	-	-
Totaal Verkiezingen	430		70	-	70	70	70	240
Totaal Programma 4	12.481		5.097	142	4.954	2.115	1.470	1.903

Toelichting: A investeringen 2024 - 2027

PROGRAMMA 1

1. Zorgplicht review primaire keringen

De Zorgplicht is de wettelijke taak om te voldoen aan de normen voor de primaire keringen. Formeel richt zich dat vooral op beheer en onderhoudsaspecten. Binnen Noorderzijlvest zien we de Zorgplicht breder en beschouwen we ook de inspanningen voor de beoordelingsronde en de versterkingsopgave in samenhang met de beheer- onderhoudsinspanningen. We lopen daarmee vooruit op de landelijke beleidskeuze om de zorgplicht meer centraal te stellen. Als resultaat van de Zorgplicht rapporteren we jaarlijks aan het bestuur, waarmee we 'een vinger aan de pols houden' als het gaat om de waterveiligheid van onze primaire keringen. Het voldoen aan de zorgplicht is min of meer een continue proces.

2. Uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid

Om ook voor de meer lange termijn waterveiligheid te kunnen waarborgen, dienen we nu te blijven inzetten op onderzoek, kennis- en netwerkontwikkeling. Het doel is driedelig: 1) tijdig voorbereiden op nieuwe omstandigheden op de lange termijn, 2) efficiënte technieken ontwikkelen en 3) mogelijke koppelkansen in de regio signaleren. Het uitvoeringsprogramma

strategie waterveiligheid voorziet daar in. Te denken valt aan het ontwikkelen van nieuwe dijkconcepten zoals de Brede Kustzone en het bepalen van de effecten van zeespiegelstijging in de Waddenzee.

3. Landelijke beoordelingsronde 2 (LBO2)

Om de 12 jaar dienen we onze primaire keringen te beoordelen. Dat is wettelijk zo vastgelegd en ook de wijze waarop is veelal vastgelegd in landelijke richtlijnen. De huidige, tweede beoordelingsronde is formeel gestart vanaf vorig jaar en loopt door tot en met 2035. We hebben daarbij komende jaren nadrukkelijk aandacht voor het verwerken van de gegevens uit de eerste ronde in ons beheerregister.

4. Toetsing beheergebied NBW

Voor wat betreft regionale wateroverlast hebben we vanuit de Waterwet een inspanningsverplichting om te voldoen aan de normen voor regionale wateroverlast, de zogeheten NBW-normen. De laatste beheergebied brede toetsing dateert uit 2009. Conform ons Waterbeheerplan toetsen we daarom in de periode 2024 - 2026 ons watersysteem beheergebied breed. Hierbij houden we rekening met de nieuwe KNMI-klimaatscenario's. Voorafgaand aan de toetsing zelf houden we de huidige aanpak van normering en toetsing tegen het licht. Daarbij willen we onder andere regionale wateroverlast meer in samenhang brengen met andere vormen van wateroverlast, zoals de piekbuien waarmee in de stresstesten in het kader van de Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is gerekend.

5. Toekomstbestendig Lauwersmeergebied

In het Lauwersmeergebied komen de komende jaren meerdere opgaven bij elkaar, van ons, maar ook van onze partners. Naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water discussie over de chloridegehalten in het Lauwersmeer is in 2021 het gebiedsproces opgestart. Als eerste vervolgstap is het implementeren van het meetnet waarmee we meer zicht willen hebben op de zoet-zout dynamiek in het Lauwersmeer. De inzichten die we op doen aan de hand van dit meetnet, dienen ook als basis om te werken aan de andere opgaven. In ons geval gaat om Kaderrichtlijn Water opgave, de waterveiligheid op de lange termijn en voldoende zoetwater voor verschillende belangen. Daarnaast zien we kansen om vanuit het Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en met de bijbehorende middelen te werken aan het herstellen van de zoet-zoutverbinding in samenhang met de andere opgaven in en rondom het Lauwersmeer.

6. Toetsing 3e ronde + ontwikkeling adaptatie strategie boezem (incl. Lauwersmeer)

Voor de toetsing van de regionale keringen kennen we in samenspraak met de provincie vooralsnog een vaste cyclus van zes jaar. De 3e ronde loopt in principe van 2023 tot en met 2029. Conform ons Waterbeheerplan werken we aan adaptatie strategieën voor onze boezem, hierbij houden we rekening met de nieuwe KNMI-scenario's in 2023. Werkzaamheden die daarbij horen zijn onder andere het actualiseren van het modelinstrumentarium en het ontwikkelen van scenario's.

7. Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

Landelijk is afgesproken dat vanaf 2011 de kosten van de maatregelen vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor 50% betaald worden door de waterschappen en 50% door het Rijk. Jaarlijks dragen de waterschappen hier in totaal € 195 miljoen aan bij. Het aandeel dat elk waterschap hieraan bijdraagt is bepaald op basis van oppervlakte beheergebied en inwoneraantal. De bijdrage van Noorderzijlvest voor het jaar 2024 bedraagt € 3,1 miljoen.

PROGRAMMA 2

8. Variantenstudie optimalisatie werkplaatsen

In 2022 hebben we een verkenningsonderzoek gedaan naar de exploitatiekosten, onderhoudstoestand en stallingsruimte werkplaatsen Leek en Onderdendam. Uit dit onderzoek zijn een aantal huisvesting alternatieven naar voren gekomen en dit behoeft nadere verkenning en voorbereiding voor mogelijke realisatie.

9. Tractie 2022 (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's) (N)

Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaiapparatuur en overige aanbouwapparatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.

10. Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's) (N)

Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaiapparatuur en overige aanbouwapparatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.

11. Ontwikkeling slimmer sturen (voorheen WAM kwantiteit)

Dit project bestaat uit het bouwen van de waterkwantiteitscomponent van het Water Analyse Management (WAM) systeem en het importeren van meteorologische en hydrologische gegevens daarin. In dit jaarplan wordt een extra jaar toegevoegd.

12. Kaderrichtlijn Water maatregelen fase 3 (V en U)

De derde Kaderrichtlijn Water planperiode is in 2022 opgestart. Om de door Europa vastgestelde maatregelpakketten te kunnen realiseren is een preverkenning en planvoorbereiding noodzakelijk. De planvoorbereiding zal leiden tot een heldere vastgestelde projectscope en uitvoerbare maatregelen en educatie.

13. Uitvoeringsprogramma oevers en baggeren

In dit programma zijn de deelprojecten uitvoeringsprogramma kunstwerken, project Zaagblad en Stemhorsten en Kaderrichtlijn Water oevers 2024 - 2027 samengebracht.

PROGRAMMA 3

14. Rendementsverbeterende werkzaamheden AWK

De komende jaren worden er voor de zuiveringen van het waterschap rendementsverbeterende werkzaamheden uitgevoerd. Het betreft groot onderhoud met als doel de zuiveringen met minder chemicaliën te belasten en beter te laten presteren.

15. Revisie en vervanging leidingen (N)

Met dit project worden de leidingen van diverse zuiveringskringen onderhouden, gereviseerd en vervangen.

16. Klimaatneutraal

In 2026 continueren we de inspanningen om een klimaatneutraal en circulair waterschap te worden.

Het gaat hierbij om voorbereidingsbudget voor toekomstige investeringen en beleidsvorming.

17. Meetapparatuur lachgas en methaangas

In het kader van klimaatneutraliteit investeren we in meetapparatuur, zodat we onze broeikas gasemissie van lachgas en methaan uit onze installaties verder in kaart brengen.

PROGRAMMA 4

18. Datalab

Om het datagedreven werken binnen Noorderzijlvest nog meer vorm te geven zetten we een datalab op waar geëxperimenteerd kan worden met data om zo te komen tot nieuwe en innovatieve inzichten en verschijningsvormen. Daarvoor zijn technische voorzieningen nodig die met deze investering worden gerealiseerd.

19. Datagedreven werken

Dit betreft digitaal en datagedreven transformeren, dat onderdeel is van alle ontwikkelsporen vanuit de organisatieontwikkeling. Middels een dataplatform-architectuur zorgen we het dat het datamanagement op orde komt en werken we toe naar het inrichten van een centraal dataplatform waar alle data wordt gecombineerd en gemodelleerd kan worden om scenario's te berekenen.

20. Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur

Om ons werk nu, en in de toekomst, goed te kunnen blijven doen realiseren we vernieuwingen onder architectuur en volgens de standaarden die sectoraal zijn vastgelegd. Daaronder valt o.a. een betere aansluiting op de basisregistraties en de implementatie van een standaard datamodel voor waterschappen.

21. Implementatie diverse initiatieven HwH

Dit betreft de implementatie van landelijke ontwikkelingen waarover de OGT nog moet besluiten (deel 4 van de HwH begroting) waarvoor we als waterschap zelf geld dienen te reserveren.

22. Huisvesting (uitvoering)

Dit project is opgevoerd voor het Waterschapshuis (inmiddels 22 jaar oud) om de komende jaren te kunnen verduurzamen, onderhouden en verbeteren.

23. Laadpalen

Op diverse locaties van Noorderzijlvest worden laadpalen geplaatst voor voertuigen.

24. Vaste telefonie (teams)

Dit betreft het aanbesteden van telefonie en vaste lijn- en netwerkvoorzieningen om de communicatie-infrastructuur te optimaliseren, met specifieke aandacht voor de integratie met Microsoft Teams.

25. Vernieuwing hardware AB-zaal

Dit betreft het vernieuwen van de (in 2026) afgeschreven hardware in de AB-zaal om de infrastructuur betrouwbaar en up-to-date te houden.

26. Vernieuwing WiFi

Dit betreft de vervanging van de hardwarecomponenten voor de WIFI-verbindingen op het hoofdkantoor en diverse buitenlocaties.

27. Vervanging laptops en tablets

De laptops en tablets worden iedere 4 jaar vernieuwd vanwege economische en ook technische levensduur.

28. Windows 11

Dit betreft het upgraden van onze hardware en systemen naar Windows 11 om de prestaties, beveiliging en functionaliteit te verbeteren, en om te kunnen voldoen aan de nieuwste technologische standaarden en vereisten.

29. Implementatie E-HRM

Dit betreft de implementatie van een modern, geïntegreerd HRM-systeem ter vervanging van ons huidige systeem, met als doel het stroomlijnen en verbeteren van onze HR-processen en het beheer.

30. WOO PvA en Implementatie

Dit betreft het opstellen van een Plan van Aanpak en de invoering van de Wet Open Overheid waardoor de transparantie en toegankelijkheid van de informatie van het waterschap wordt verbeterd.

31. Digitale dienstverlening

Dit betreft het verbeteren van de online dienstverlening die Noorderzijlvest levert waaronder de uitvoering van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, de realisatie van een klantportaal en andere relevante wet- en regelgeving in het kader van digitale dienstverlening.

32. Vitaal verklaring waterschap

Dit betreft een impactanalyse en planvorming rondom de vitaal verklaring van de Waterschapsector in 2024.

33. Verkiezingen 2027

Op grond van landelijke afspraken wordt vanaf 2019 jaarlijks een bedrag in de begroting / meerjarenraming gereserveerd voor een bijdrage in de kosten aan de gemeenten voor het organiseren van de verkiezingen in 2027.

BIJLAGE 2 - JAARPLAN NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN

Nummer kostensoort	Omschrijving	Jaarplan 2024	Jaarplan 2023	Rekening 2022	Nummer kostensoort	Omschrijving	Jaarplan 2024	Jaarplan 2023	Rekening 2022
401	Rentelasten	7.010	4.217	4.309	800	Rentebaten	182	162	163
402	Afschrijvingen	21.062	21.467	20.878	810	Dividenden	1.000	1.000	1.101
	Sub-totaal kapitaallasten	28.072	25.684	25.187	820	Baten personeelskosten	467	417	935
410	Sal. huidig pers. en bestuurders	27.439	22.350	20.131	830	Opbrengst werken voor derden	14.804	13.373	13.450
411	Uitk. voorm. pers. en bestuurders	515	290	191	840	Opbrengst eigendommen	148	140	378
412	Sociale lasten	6.778	5.979	5.601	850	Waterschapsbelastingen	91.984	81.960	77.773
413	Overige personeelskosten	1.560	2.200	1.448	860	Bijdragen van derden	324	306	743
414	Personeel van derden	2.145	1.835	2.427	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	260	265	385
	Sub-totaal personeelskosten	38.437	32.653	29.798	880	Onttrekkingen aan reserves	88	96	1.671
420	Gebruiks-goederen	1.332	1.154	1.604	890	Doorberekeningen aan projecten	6.278	2.939	2.914
421	Verbruiks-goederen	7.773	6.332	6.619		Ontr. reserves t.b.v. tarieven	2.000	-	-
422	Energie en water	6.397	4.465	4.146					
423	Huren, pachten en rechten	902	802	651					
424	Verzekeringen	525	481	499					
425	Belastingen	215	203	185					
426	Onderhoud door derden	13.583	11.430	11.698					
427	Ovg. diensten door bijdr. aan derden	20.289	17.381	15.542					
	Sub-totaal goederen en diensten	51.015	42.249	40.944					
460	Toevoegingen aan voorzieningen	-	60	37					
440	Onvoorzien	10	10	-					
451	Toevoeging-reserves	-	-	19					
	Nagekomen lasten	-	-	-					
	Voordelig resultaat	-	-	3.528					
	Totaal generaal	117.533	100.657	99.513		Totaal generaal	117.533	100.657	99.513

BIJLAGE 3 - KOSTENVERDEELSTAAT / VERDELING NETTO LASTEN

KOSTEN - EN OPBRENGSTENVERDEELSTAAT JAARPLAN 2024 IN € 1.000					
Kosten- en opbrengstsoorten	1. Veilig leven met water	2. Voldoende en gezond water	3. Gezuiverd water	4. Organisatie en omgeving	Totaal Jaarplan 2024
Lasten					
40 Kapitaallasten	7.394	10.109	8.865	1.703	28.072
41 Personeelskosten	4.670	11.136	5.812	16.818	38.437
42 Goederen en diensten	1.201	12.583	22.376	14.854	51.015
43 Toevoegingen voorziening	-	-	-	-	-
44 Onvoorzien	-	-	-	10	10
46 Toevoegingen voorziening	-	-	-	-	-
Totaal lasten	13.266	33.828	37.053	33.385	117.533
Baten					
80 Rentebaten	-	-	-	181	181
81 Dividenden	-	-	-	1.000	1.000
82 Baten Personeelslasten	302	50	-	115	467
83 Opbr. werken voor derden	38	965	13.775	25	14.804
84 Opbrengst eigendommen	-	-	4	144	148
86 Bijdragen van derden	104	216	-	4	324
87 Onttrekkingen voorziening	-	-	-	260	260
88 Onttrekking reserves	57	31	-	-	88
89 Geactiveerde lasten	86	3.376	2.816	-	6.278
Totaal baten	587	4.638	16.595	1.729	23.550
Te dekken	12.678	29.190	20.459	31.656	93.984

